

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

BİLGİN/Türkiye Davası*

Başvuru no.23819/94

Strazburg

16 KASIM 2000

USULİ İŞLEMLER

1. Dava, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ("Komisyon") tarafından, 30 Ekim 1999 tarihinde, İnsan Haklarını ve Temel Hakları Korumaya Dair Sözleşme'nin ("Sözleşme") eski 32/1 ve 47. maddelerinde öngörülen üç aylık süre zarfında Mahkemeye tevdi edilmiştir. Davanın nedeni, bir Türk vatandaşı olan İhsan Bilgin'in ("başvuran"), 24 Mart 1994 tarihinde, Sözleşme'nin eski 25.maddesi uyarınca, Türkiye Komisyon'a yaptığı başvurudur (başvuru no. 23819/94).

2. Yasal yardım alan başvurunu İngiltere'de hukukçu ve üniversite öğretim üyesi olarak faaliyet gösteren Prof. François Hampson temsil etmiştir. Bu davaya yönelik olarak Türk Hükümeti ("Hükümet") kendi Ajansı tarafından temsil edilmiştir.

3. Komisyonun talebi, Sözleşme'nin eski 44 ve 48. maddeleriyle Türkiye'nin Mahkemenin zorunlu yargı yetkisini tanıdığı bildirime atıf yapmaktadır (eski 46. madde). Talebin amacı dava olaylarının, davalı Devlet'in 3,8,13,14 ve 18. maddeler uyarınca üstlendiği yükümlülüklerin ihlalini teşkil edip etmediği konusunda bir karar vermesini sağlamaktır.

4. Büyük Daire Kurulu 6 ve 8 Aralık 1999 tarihlerinde Sözleşmeye ek 11 No'lu Protokolün 5/4; İçtüzüğün 100/1 ve 24/6 maddeleri uyarınca, başvurunun kendi alt dairelerinin (Kısım) biri tarafından inceleneceğini kararlaştırmıştır. Bunun üzerine davaya bakmakla İkinci Kısım görevlendirilmiştir.

5. İkinci Kısım içinde teşekkül eden davaya bakmakla görevli daire *re'sen*, Türkiye adına seçilmiş yargıç (Sözleşme'nin 27/2 ve İçtüzüğün 26/1-a maddeleri) Sn. Türmen'i dahil etmiştir. Daireyi oluşturmak üzere atanan diğer yargıçlar Mahkeme Başkanı Sn. A. Baka, Sn. B. Conforti, Sn. G. Bonello, Sn. P. Lorenzen, Sn. M. Fishbach ve Sn. A. Kovler'di.

6. Daha sonra Sn. Türmen Daire oturumlarına katılmaktan çekilmiştir (İçtüzük m.28). Bundan dolayı Hükümet, Daire oturumlarına katılmak üzere Sn. F. Gölcüklü'yü *ad hoc* yargıç olarak Türmen'in yerine atamıştır (Sözleşme'nin 27/2 ve İçtüzüğün 29/1 maddeleri).

7. İçtüzük m. 59/3 uyarınca Daire Başkanı tarafları başvuruyla ilgili olarak görüşlerini sunmaya davet etmiştir. Sekreter, 13 Mart'ta başvuranın 5 Mayıs 2000'de de Hükümet'in görüşlerini almıştır. 15 Mayıs 2000 tarihinde Hükümet, daha önce sunmadığı bazı belgelerle Çatakköprü jandarma karakolunun 13 Ekim 1993 tarihli hizmet defterinin bir nüshasını sunmuştur.

8. 30 Mayıs 2000 tarihinde taraflara danıştıktan sonra Daire esaslara ilişkin duruşma yapılmasına gerek olmadığına karar vermiştir (İçtüzük m. 59/2 vd.). Taraflar birbirlerinin görüşlerine yazılı cevap vermeye davet edilmişlerdir. Her iki taraf da bu imkandan yararlanmamıştır.

OLAYLAR

I. Davaya Esas Teşkil Eden Olaylar

9. Başvuran, İhsan Bilgin, 1960 doğumlu bir Türk vatandaşı olup Batman'da yaşamaktadır. Bu davaya neden olan olayların geliştiği dönemde adıgeçen Diyarbakır ilinin Güzderesi köyüne bağlı Yukarıgören mezrasında yaşamaktaydı. Başvuru, başvuranın Yukarıgören'deki evinin ve diğer mallarının güvenlik güçlerince yok edildiğine ilişkin iddialarıyla ilgilidir.

A. Olaylar

10. Başvuranın mallarının yok edilmesiyle ilgili olaylar taraflar arasında tartışma konusudur.

11. Başvurana göre olaylar 14-17. paragraflar arasında yer almaktadır. Mahkemeye sunduğu görüşte başvuran, 21 Ekim 1999 tarihli Komisyon raporuna dayanmaktadır. Hükümete göre olaylar ise 18-20. paragraflar arasında yer almaktadır.

12. Komisyona sunulan kanıtların açıklaması 21-26. paragraflar arasında bulunmaktadır. Başvuranın mallarının yok edilmesiyle ilgili olarak iç hukuk makamları önündeki işlemlerin açıklaması ise 39-61. paragraflar arasında verilmiştir.

13. Komisyon, taraflar arasında tartışma konusu olayları saptamak için Sözleşmenin eski 28/1-a hükmü uyarınca bir soruşturma yürütmüştür. Bu amaçla Komisyon, gerek başvuranın gerekse de davalı Hükümet'in kendi iddialarını desteklemek için sunduğu belgeleri incelemiş ve 13 ve 14 Mart 1997 tarihlerinde Ankara'da yapılacak duruşmada tanık ifadelerine başvurmak üzere üç delege atamıştır. Komisyonun kanıtlara ilişkin değerlendirmesi ve bulguları 66-70. paragraflar arasında özetlenmiştir.

1. Başvurana göre olaylar

14. 28 Eylül 1993 tarihinde Güzderesi köyüne bağlı Yukarıgören mezrasına çok sayıda jandarma gelir. Muhtemelen, bu köyde yaşayan ve PKK'yla ilgili faaliyetlere karıştığı şüphe edilen Faysal Alpan'ı aramaktadırlar. Jandarmalar, Faysal'a ve diğer Yukarıgören sakinlerine topladıkları tütünleri dışarı çıkararak evlerinin önüne yığmalarını isterler. Daha sonra da tütün yığınının ateşe verirler. O gün jandarmalar aralarında Hüsnü Eraslan'ın iki oğluyla Mehmet Eraslan'ın bir oğlunun da bulunduğu 11 veya 12 kişiyi yakalayarak gözaltına alırlar.

15. Başvuran olayın aynı gün mü yoksa iki hafta sonra mı vuku bulduğunu kesin olarak hatırlayamasa da, jandarmalar başvuranın evindeki mobilyaları kırarlar, pencereleri ve diğer ev eşyalarını kırarlar. Başvuran yanmış tütün yığınının ve zarar görmüş ev eşyalarının resmini çeker.

16. 1994 yılının yazında ve sonbaharında, başvuranın Batman'da olduğu bir sırada, jandarmalar Yukarıgören'e yine gelirler. O sırada başvuranın ailesi mezrada kalmaya devam eden tek ailedir ve diğer tüm aileler mezrayı terk etmişlerdir. Jandarmalar başvuranın ailesini

ve bir misafirlerini su deposunun önünde topladıktan sonra mezradaki evleri ateşe verirler. Başvuran ertesi gün köye geri döner. Evinin yakılmasından sonra başvuran ve ailesi Yukarıgören'i terk ederler.

17. Başvuranın tütünleri, evi ve diğer eşyaları Çatakköprü jandarma karakol komutanı ile Silvan ilçe jandarma karakol komutanının emir ve sorumluluğundaki jandarmalar tarafından yakılmıştır. Her iki karakola bağlı jandarmalar 1993 ve 1994 yıllarında Yukarıgören ve Güzderesi'nde gerçekleştirilen ve Yukarıgören'in yakılmasıyla sonuçlanan baskın ve operasyonlara da katılmışlardır. Bu saldırıların amacı başvuranın da aralarında bulunduğu Yukarıgören sakinlerini mezrayı terketmeye zorlamaktır.

2. Hükümete göre olaylar

18. Hükümet, sözkonusu dönemde PKK eylemlerinin yoğun olarak devam etmekte olduğunu ve bölgede jandarmanın düzenli olarak askeri, idari, yargısal ve sivil amaçlarla devriye gezdiğini belirtmiştir.

19. Askeri makamlara göre, sözkonusu dönemde Güzderesi'nde ve civarında hiçbir operasyon yapılmamıştır.

20. Hükümete göre, başvuran, yetkililere herhangi bir resmi şikayette bulunmadığı için ancak bu başvuru Türk Hükümeti'nin dikkatine sunulduğunda bir ön soruşturma açılmış ve yürütülmüştür. Dosya, sorumlu olduğu iddia edilenler, örneğin İbrahim Aktürk (Silvan İlçe Jandarma karakol komutanı), Hakan Temel (Silvan İlçe jandarma karakoluna bağlı komando tim komutanı) ve Hüdaverdi Tunç (Çatakköprü jandarma karakol komutanı), hakkında lüzumu veya men-i muhakeme kararı verilmesi için İl İdare Kuruluna sevk edilmiştir. İl İdare Kurulu 4 Haziran 1998 tarihli kararında İbrahim Aktürk, Hakan Temel ve Hüdaverdi Tunç hakkındaki iddiaları destekleyen yeterli kanıt olmadığı sonucuna varmıştır.

B. Tarafların Komisyona sundukları kanıtlar

21. Komisyon önündeki yargılamada, başvuran ve Hükümet, başvuranın Diyarbakır İnsan Hakları Derneğine (İHD) ve ulusal makamlara verdiği ifadeleri sunmuşlardır.

22. Hükümetin sunduğu belgeler arasında, başvuranın 9 Ağustos 1995 tarihinde Çatakköprü jandarma karakolu tarafından alınan ifadesi de bulunmaktadır. Bu ifadeye göre başvuran, ifadeyi alan jandarmaya, 28-29 Eylül 1993 tarihlerinde, kendisi evde yokken, evinin ve eşyalarının kimliği belirsiz kişilerce tahrip edildiğini ve aşağı yukarı aynı günlerde, İnsan Hakları Derneğine mensup 4-5 kişilik bir grubun Güzderesine gelerek kendisiyle görüşüğünü belirtmiştir. Başvuran, İHD'ne başvurduğunu reddetmiş ve herhangi bir başvuru yapılmışsa bile bunun bilgisi dışında yapıldığını ve devam ettirme niyetinde olmadığını belirtmiştir.

23. 21 Ağustos 1995 tarihinde başvuran İHD'ye verdiği ifadede, başvuran 7 Ağustos 1995 tarihinde askerler tarafından alınarak Çatakköprü jandarma karakoluna götürüldüğünü ve burada, Devlet aleyhine başvuruda bulunmasıyla ilgili olarak sorgulandığını belirtmiştir. Karakol komutanı bazı köylerin PKK tarafından yakıldığı konusunda ısrar etmiş ve başvuranın PKK'dan maddi yardım aldığını kabul etmesini istemiştir. Başvuran, köyünün güvenlik güçlerince yakıldığı iddiasını sürdürmüş ve PKK'nın herhangi bir biçimde olaya müdahil olduğu iddiasını reddetmiştir. Ayrıca kendisine bir ifade de imzalatılmıştır.

24. Başvuran, Hüsnü Eraslan tarafından İHD'ye verilen ifadeleri, Hüsnü Eraslan ve Mehmet Salih Eraslan tarafından ulusal makamlara verilen dilekçeleri; muhtar ve Güzderesi İhtiyar Heyeti tarafından tutulan bir hasar tespit tutanağı ile 14 fotoğrafı da sunmuştur. Fotoğraflardan üçü yakılan ürünü, onbir tanesi ise kundaklanan ve içi hasar gören evleri göstermektedir.

25. Hükümet, başvuranın 6 Kasım 1995 tarihinde Silvan cumhuriyet savcısına verdiği ifadeyi, resmi olay yeri tutanaklarını, 14 Ekim 1993 tarihinde Güzderesi'nden oniki kişinin PKK'ya yardım ve yataklık ettikleri şüphesiyle Silvan jandarma karakolunda gözaltında tutulduğunu gösteren gözaltı tutanaklarını, Çatakköprü jandarma karakoluna ait 18 görev defterini ve Mehmet Salih Eraslan, Hüsnü Eraslan, Abdulkadir Toptemiş, Mehmet Emin Tanrıkulu, Mehmet Selim Oğurlu, Hüdaverdi Tunç, İbrahim Aktürk ve Hakan Temel Aksel'in ifadelerini de içeren yetkililerin iddialara yönelik olarak yürüttükleri soruşturmayla ilgili belgeleri de sunmuştur.

26. Komisyon Hükümet'ten Çatakköprü jandarma karakolunun Eylül 1993 ile Ekim 1994 arasında Güzderesiyle ilgili tüm planlama defterlerini, görev defterlerini, operasyon raporlarını ve olay yeri tutanaklarını sağlamasını istemiştir. 18 farklı tarihe ilişkin görev defterleriyle Güzderesiyle ilgili 30 Aralık 1993 tarihli bir olay yeri tutanağı ve yine Güzderesi bölgesiyle ilgili 17 Kasım 1992 ve 2 Mart 1994 tarihli iki olay yeri tutanağı haricinde Hükümet, ne diğer tarihlere ilişkin görev defterlerini, ne talep edilen planlama defterleriyle operasyon raporlarını ne de diğer olay yeri raporlarını Komisyon'a sunmuştur.

Resmi belgeler

1. Olay yeri tutanakları

27. İbrahim Aktürk tarafından imzalanan 17 Kasım 1992 tarihli bir olay yeri tutanağıyla Hüdaverdi Tunç ve üç jandarma tarafından imzalanan 18 Kasım 1992 tarihli bir müşterek ifade 15-20 PKK militanının 17 Kasım 1992 tarihinde Silvan-Batman karayolunda 15-20 arabayı durdurarak üç resmi aracı ateşe verdikleri ve bazı sürücülerin üzerindeki parayı gasp ettikleri belirtilmektedir. Kendisine ateş edilen bir şahsın cesedi olay yeri yakınında bulunmuştur.

28. İbrahim Aktürk tarafından imzalanan 30 Aralık 1993 tarihli vukuat raporu ile Hüdaverdi Tunç, dört jandarma ve üç vatandaş tarafından imzalanan aynı tarihli olay yeri tutanağına göre, kimliği belirsiz şahıslar Güzderesi'ndeki PTT binasına molotof kokteyli atmışlardır. Vukuat raporuna göre bu olay 29 Aralık 1993 meydana gelen bu olay PKK militanları ya da sempatizanları tarafından gerçekleştirilmiştir.

29. Hüdaverdi Tunç, yardımcısı, iki jandarma ve iki mağdur vatandaş tarafından ortaklaşa imzalanan, 2 Mart 1994 tarihli vukuat raporuyla aynı tarihli olay yeri tutanağında kimliği belirsiz maskeli ve silahlı dört kişinin Çatakköprü-Silvan karayolunun Güzderesi sapağında bir aracı durdurarak içindeki iki kişinin önemli miktardaki parasını gasp ettikleri belirtilmektedir.

2. Gözaltı kayıtları

30. Silvan jandarma karakolunun gözaltı kayıtlarından 14 Ekim 1993 tarihinde PKK'ya yardım ve yataklık ettikleri şüphesiyle 39 kişinin gözaltına alındığı anlaşılmaktadır. Bu şahıslar arasında A. Kerim oğlu Mehmet Uğurlu, Hüsnü oğlu Mehmet Eraslan, Hüsnü oğlu M. Faysal Eraslan*, M. Salih oğlu Ercan Eraslan ve A. Kerim oğlu Mehmet Eraslan da dahil olmak üzere Güzderesi'nden 12 kişi bulunmaktadır.

3.16 Kasım 1993 tarihli il jandarma komutanlığı raporu

31. İl Jandarma Komutanı ve Vali tarafından da imzalanan 16 Kasım 1993 tarihli Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığı raporundan 14 Ekim 1993 tarihinde gözaltına alınan Güzderelilerden M. Faysal Eraslan dışında tümünün 4 Ekim 1993 tarihli yakalama emri uyarınca gözaltına alındığı anlaşılmaktadır. M. Faysal Eraslan ise 12 Ekim 1993 tarihli yakalama emriyle gözaltına alınmıştır.

32. Ayrıca bu rapor, her ikisi de Güzdereli olan Eşref Aykut ve İrfan Uğurlu (Hasan oğlu)'nun yer göstermesi üzerine iki kaleşnikof tüfek, bir şarjör ve 35 merminin bulunduğunu belirtmektedir.

33. Yine bu rapora göre Mehmet ve Ercan Eraslan "örgüt mensupları ile" birlikte 12 Ağustos 1993 tarihinde Malabadi Barajı inşaat şantiyesini kundaklama eyleminde yer aldıklarını ve M. Faysal, Mehmet ve Ercan Eraslan'ın 17 Kasım 1992 tarihinde "örgüt mensupları ile" birlikte Silvan-Batman karayolu üzerindeki Güzderesi sapağında bir aracın yakılması ve bir sivilin öldürülmesi eylemine karıştıklarını itiraf ettiklerini bildirmişlerdir. Söz konusu raporda Mehmet Faysal Eraslan'ın Silvan'dan Bahçe yönüne gitmekte olan bir yolcu otobüsünü yakma eylemine karıştığını itiraf ettiği ve Faysal, Ercan ve Mehmet Eraslan'ın da Silvan'daki Tekel deposunun kundaklanması eylemine karıştıklarını itiraf ettikleri belirtilmektedir.

4. Çatakköprü jandarma karakolunun günlük görev defterleri

34. Hükümet tarafından sunulan Çatakköprü jandarma karakoluna ait 18 görev defterine göre, Çatakköprü jandarma karakol komutanı Hüdaverdi Tunç, sekiz jandarma ve bir Zırhlı Piyade Taburu ("ZPT") timiyle birlikte <sayı okunaksız> Eylül 1993 Pazartesi günü Güzderesi ve civarındaki üç köye keşif ve devriye göreviyle görevlendirilmiştir. Anılan defterde bu görev istihbarat ve belge toplamak olarak açıklanmıştır.

28 Eylül 1993 Salı günü, Hüdaverdi Tunç ve dokuz jandarmaya şüphelileri arama ve aranan şahısları Çigil'e (Güzderesi'nin güneyinde bir köy) getirme görevi verilmiştir.

3 Ekim 1993 tarihinde Çatakköprü jandarma karakolundan dokuz jandarma ve bir Komando Timi Güzderesi'nde ev arama ve aranan şahısları yakalama görevini ifa etmek üzere görevlendirilmiştir.

13 Ekim 1993 tarihinde Hüdaverdi Tunç ve sekiz jandarma Güzderesi köyüne bağlı Örenkey^Ψ mezrasında ev arama ve aranan şahısları yakalama görevini ifa etmek üzere görevlendirilmiştir.

<tarih okunmuyor>1993 Çarşamba günü Hüdaverdi Tunç, dokuz jandarma ve iki ZPT timi köy devriyesi göreviyle görevlendirilmiştir. İfa edilmesi gereken görev Güzderesi ve yakındaki üç köyde ev araması yapmak ve aranan şahısları yakalamak olarak açıklanmıştır.

* Bu şahsın isminin kayıtlara yanlış bir biçimde M. Veysi Eraslan olarak geçirildiği anlaşılmaktadır.

^Ψ Komisyon delegelerine verdiği ifadede Hüdaverdi Tunç, Yukarıgören'e Örenköy dendiğini de belirtmiştir.

13 Aralık 1993 günü Hüdaverdi Tunç ve yedi jandarma köy devriyesi göreviyle görevlendirilmiştir. İfa edilmesi gereken görev Güzderesi ve yakındaki üç köyde ev araması yapmak ve aranan şahısları yakalamak olarak açıklanmıştır.

11 ve 12 Şubat 1993 tarihlerinde Hüdaverdi Tunç, dokuz jandarma ve bir ZPT timi köy devriyesi göreviyle görevlendirilmiştir. İfa edilmesi gereken görev Güzderesi, Örenköy ve yakındaki beş köy ve mezrada ev araması yapmak ve aranan şahısları yakalamak olarak açıklanmıştır.

27 Şubat 1994 tarihinde Hüdaverdi Tunç ve yedi jandarma köy devriyesi göreviyle görevlendirilmiştir. İfa edilmesi gereken görev Güzderesi ve yakındaki üç köyde ev araması yapmak ve aranan şahısları yakalamak olarak açıklanmıştır.

12 Mart 1994 Cuma günü Hüdaverdi Tunç ve dokuz jandarma ile birlikte bir ZPT timi köy devriyesi göreviyle görevlendirilmiştir. İfa edilmesi gereken görev Güzderesi ve yakındaki altı köy ve mezrada ev araması yapmak ve aranan şahısları yakalamak olarak açıklanmıştır.

21 Mart 1994 tarihinde Hüdaverdi Tunç ve dokuz jandarma ile birlikte bir ZPT timi köy devriyesi göreviyle görevlendirilmiştir. İfa edilmesi gereken görev Güzderesi ve yakındaki yedi köyde ev araması yapmak ve aranan şahısları yakalamak olarak açıklanmıştır.

26 Mart 1994 tarihinde Hüdaverdi Tunç ve on jandarma bir <okunmuyor> timiyle işbirliği içinde köy devriyesi göreviyle görevlendirilmiştir. İfa edilecek görev günlük görev defterinin fotokopisinde okunamamaktadır.

6 Nisan 1994 tarihinde Hüdaverdi Tunç ve dokuz jandarma ile birlikte bir ZPT timi köy devriyesi göreviyle görevlendirilmiştir. İfa edilmesi gereken görev Güzderesi ve yakındaki üç köyde ev araması yapmak ve aranan şahısları yakalamak olarak açıklanmıştır.

14 Nisan 1994 tarihinde Hüdaverdi Tunç ve en az altı jandarma köy devriyesi göreviyle görevlendirilmiştir. İfa edilmesi gereken görev Güzderesi ve yakındaki üç köyde ev araması yapmak ve aranan şahısları yakalamak olarak açıklanmıştır.

22 <ay okunmuyor> 1994 tarihinde Hüdaverdi Tunç ve onbir jandarma köy devriyesi göreviyle görevlendirilmiştir. İfa edilmesi gereken görev Güzderesi ve yakındaki beş köyde ev araması yapmak ve aranan şahısları yakalamak olarak açıklanmıştır.

25 Eylül 1994 pazartesi günü Çatakköprü jandarma karakol komutanı Mustafa Kalfa ve dokuz jandarma köy devriyesi göreviyle görevlendirilmiştir. İfa edilmesi gereken görev Güzderesi ve yakındaki beş köyde ev araması yapmak ve aranan şahısları yakalamak olarak açıklanmıştır.

8 Ekim 1994 Cumartesi günü, Çatakköprü Jandarma karakol komutan yardımcısı ve on jandarma sayısı belirsiz ilçe jandarma komutanlığına bağlı timlerle ve başka jandarma timleriyle birlikte köy devriyesi göreviyle görevlendirilmiştir. İfa edilecek görev Güzderesi'nde köy araması, alınan istihbaratın teyidi, erzak temininin sağlanması ve aranan şahısların yakalanması olarak açıklanmıştır.

29 Aralık 1994 tarihinde Çatakköprü Jandarma karakol komutan yardımcısı ve yedi jandarma köy devriyesi göreviyle görevlendirilmiştir. İfa edilecek görev Güzderesi ve civarındaki üç köyde firarilerin yakalanması ve kanıt toplama olarak açıklanmıştır.

Gayriresmi belgeler

35. ("Tutanak") başlıklı ve tarihsiz bir belgede, Hüsnü Eraslan ve başvuran askerlerin 28 Eylül 1993 tarihinde Güzderesi'ne baskın düzenleyerek evlerine zarar verdiklerini belirtmişlerdir. Bu belgede adı geçen "evimdeki tüm tencere ve tavalar, televizyon, buzdolabı, kapılar, pencereler, battaniyeler, yastıklar, bir su pompası, bir radyo, bir soba, bir çin battaniyesi, bir gardrop ve tüm mobilyalarım tahrip edilmiştir" diye belirtmiştir. Tutanağın muhtar ve köy ihtiyar heyeti tarafından tutulduğu belirtilmektedir. Söz konusu belge "tutanak tutulmasını talep eden" olarak Hüsnü Eraslan ve başvuran tarafından; "uzman" olarak Mehmet

Avşar, A. Kadir Toptemiş, M. Emin Tanrikulu ve M. Dahil Aykut tarafından; ve Güzderesi muhtarı olarak da Abdülkerim Uğurlu tarafından imzalanmıştır. Muhtarın imzasının üzerinde resmi damga da bulunmaktadır.

36. Silvan Sulh Ceza Mahkemesine verilen tarihsiz bir dilekçede, Hüsnü Eraslan 28 Eylül 1993 tarihinde askerlerin oğlu Mehmet'in Güzderesi'ndeki evini bastıklarını ve oğlunun tüm ev eşyalarını tahrip ettiklerini belirtmiştir. Dilekçe uğranılan zararın ayrıntılı bir dökümünü içermektedir. Hüsnü Eraslan başlatmak istediği kovuşturmada kanıt olarak kullanmak üzere uğranılan zararın yargısal olarak tespitini talep etmiştir.

37.1 Ekim 1993 tarihli bir dilekçede Mehmet Salih Eraslan Diyarbakır savcılığına oğluyla birlikte on kişinin 28 Eylül 1993 günü güzderesine yapılan askeri baskın sırasında götürüldükleri ihbarında bulunmuş ve oğlunun gözaltına alınıp alınmadığını eğer alındıysa nerede olduğunun kendisine bildirilmesini talep etmiştir. 18 Ekim 1993 tarihli cevabında Diyarbakır DGM savcısı oğlunun Silvan İlçe Jandarma Komutanlığı Karargahında göz altında tutulduğunu bildirmiştir.

38. 18 Ekim 1993 tarihli Özgür Gündem gazetesinde yayımlanan bir makalede üç İngiliz parlamenterle -Lord Avebury, Greg Plummer ve John Austin Walker- üç Türk parlamenterden -Leyla Zana, Mahmut Kılınç ve İsmail Aydın- oluşan bir heyetin güneydoğudaki insan hakları ihlalleri ve boşaltılmış köylere ilişkin bir rapor hazırlamak için Türkiye'nin güneydoğusuna bir ziyarette bulunduğu belirtilmiştir. Bu makaleye göre, heyet Silvan'a bağlı dokuz köy ve mezrayı ziyaret ederek ürün ve kışlık erzağı güvenlik kuvvetlerince yakılan köylülerle görüşmüşlerdir. Makalede kimliği açıklanmayan köylüler, anılan heyete, birçok köylüyle birlikte Güzderesi'nden Hüsnü Eraslan ile oğulları Mehmet ve Faysal Eraslan'ın gözaltına alındığını anlatmışlardır. Yine köylüler kendilerinin Silvan İlçesine bağlı köylerde yaşadıklarını ve askerlerin köylerini dört gün önce bastıklarını heyete anlatmışlardır. Köylülere göre, askerlerden bazıları evlerine girerek ev eşyalarını parçalamış ve erzaklarını dökmüşler; dolayısıyla her ikisi de kullanılamaz hale gelmiştir. Askerler daha sonra köylülerin tütün ve buğdayını ateşe vererek köylülünün köyü terk etmelerini istemişlerdir.

Yukarıgören'deki olaylarla ilgili iç soruşturma

39. Başvurunun Hükümet'e bildirilmesinin akabinde, Silvan Cumhuriyet Savcısı tarafından başvuranın iddialarıyla ilgili bir ön-soruşturma yürütülmüştür.

40. Silvan Sulh Ceza Mahkemesi'nden Silvan Cumhuriyet Savcısına gönderilen 9 Ağustos 1994 tarihli bir yazıda Hüsnü Eraslan'ın Güzderesi'ndeki evinin yakılmasıyla ilgili herhangi bir başvuruda bulunmadığı bildirilmiştir.

41. Güzderesi muhtarı, Mehmet Salih Eraslan'dan alınan 30 Ağustos 1994 tarihli ifadeye göre, Güzderesi'nde 28 Eylül, 13 Ekim ve 23 Kasım 1993 tarihlerinde güvenlik güçlerince yapıldığı iddia edilen operasyonlar Güzderesi sakinleri tarafından yapılan herhangi bir şikayetin konusu olmamıştır.

42. Çatakköprü jandarma karakol komutanı, iki jandarma ve Mehmet Salih Eraslan tarafından imzalanan bir ifadeye göre, Güzderesi'nde 28 Eylül, 13 Ekim ve 23 Kasım 1993 tarihlerinde güvenlik güçlerince operasyon yapıp yapılmadığının tespit edilmesi talebi üzerine Çatakköprü karakolunun günlük görev defterleri incelenmiş ve bu inceleme sonucunda da 28

Eylül ve 23 Kasım 1993 tarihlerinde hiçbir güvenlik kuvvetinin Güzderesi'ne gitmediği fakat 13 Ekim 1993 tarihinde bir köy devriyesinin Güzderesine gittiği anlaşılmıştır. Yine ifadede belli bir tarihe atıf yapılmaksızın kayıtlara göre hiçbir operasyon yürütelmediği iddia edilmiştir.

43. 1 Eylül 1994 tarihinde, Silvan cumhuriyet savcısı Mehmet Salih Eraslan'ın ifadesini almış ve Eraslan bu ifadede başvuranın 3-4 ay önce Yukarıgören'den ayrıldığını ve 28 Eylül 1993'te askerlerin Güzderesi'nde bir arama yaparak oğlu Ercan da dahil olmak üzere 12 kişiyi PKK'ya yardım ve yataklık ettikleri gerekçesiyle gözaltına aldıklarını bildirmiştir. Eraslan bu arama sırasında, askerlerin evinde bulunan bazı eşyalara zarar verdiklerini iddia etmiş ama evleri ve eşyalarını yaktıkları iddiasını reddetmiştir. Kesin tarihi hatırlamamakla birlikte Eraslan, müteakip günlerde Güzderesinde bir ya da iki arama daha ifa edildiğini belirtmiştir. Eraslan güvenlik güçlerinin, sonraki aramalarda da köylülerin evi ile eşyalarını yaktıkları iddiasını reddetmiştir.

44. 2 Eylül 1994 yılında Silvan cumhuriyet savcısı Hüsnü Eraslan'ın da ifadesini almış ve adigeçen, Mehmet Salih Eraslan'ın iddialarını teyit etmiştir. Hüsnü Eraslan 28 Eylül 1993 tarihindeki arama sırasında askerlerin eşyalarına zarar verdiğini ve kendisinin bu olayla ilgili şikayette bulunmak istediğini belirtmiştir. Adigeçen, Yukarıgören ve Güzderesi'nde müteakip aramaların da yapıldığını doğrulamıştır. Hüsnü Eraslan da askerlerin bu aramalar sırasında evleri yaktıklarına ilişkin iddiaları yalanlamıştır.

45. 9 Eylül 1994 tarihinde Silvan cumhuriyet savcısının Abdülkadir Toptemiş'ten aldığı ifadede, adigeçen Eylül 1993 tarihinde jandarmaların Güzderesi'nden aralarında Mehmet Salih Eraslan'ın oğlu Ercan'ın da bulunduğu 14-15 kişiyi göz altına aldıklarını ve gözaltına alınanların ev eşyalarını tahrip ettiklerini belirtmiştir. Jandarmaların köyden ayrılmasının ardından bazı pencere ve dolapların kırıldığını fark etmiştir. Toptemiş de askerlerin ev eşyalarını yaktıkları iddiasını reddetmiştir. Başvuranın Güzderesi'nde değil Yukarıgören'de yaşadığını açıklamıştır. Toptemiş ayrıca tarihsiz tutanaktaki (bkz. § 35) isminin altındaki imzayı reddetmiştir.

46. 23 Eylül 1994 tarihinde Silvan cumhuriyet savcısı başvuranın ifadesini almıştır. Bu ifadede başvuran cumhuriyet savcısına yaklaşık bir yıl önce jandarmaların Yukarıgören'e gelerek köylülerden teröristlerin sığınaklarını göstermelerini istediklerini belirtmiştir. Köylüler bu tür sığınaklardan haberdar olmadıklarını belirttiklerinde ise askerler kızmış ve köylülere ait yaklaşık 20 ton civarında tütünü yakmışlardır. Başvuran, savcıya 28 Eylül 1993 tarihinde askerlerin ev eşyalarını tahrip ettiklerini belirtmiştir. Başvurana göre, askerler çeşitli vesilelerle Yukarıgören'e dönmüşler ve bunlardan birinde –Yukarıgören'de olmadığı bir sırada- evini yakmışlardır. Evi yakıldıktan sonra, başvuran ve ailesi Batmana göç etmişlerdir. Başvuran savcıya askerlerden korktuğu için herhangi bir merciye şikayette bulunmadığını ve bildiği kadarıyla yine aynı nedenle başka hiç kimsenin de bu tür bir başvurusu olmadığını anlatmıştır.

47. 17 Ekim 1994 tarihinde Silvan cumhuriyet savcısı, Güzderesi'nde yaşadığını bildiren Mehmet Emin Tanrıkulu'nun ifadesine başvurmuştur. Adigeçen, Hüsnü Eraslan'a ve başvurana ait eşyaların 28 Eylül 1993 tarihinde askerler tarafından yakılmasıyla ilgili bir tutanağı imzaladığını reddetmiştir. Başvuran adigeçene yangının askerlerin işi olduğunu anlatmıştır. Askerler, köye iki baskın daha düzenlemiş ve bunlardan birinde Tanrıkulu'nun kızı Necla'nın da aralarında bulunduğu 11-12 kişiyi gözaltına almışlardır. Askerler daha sonra adigeçenin eşyalarına sert cisimlerle vurarak zarar vermişlerdir. İkinci seferde ise, askerler üç

ton tütününü dışarı çıkararak yakmışlardır. Ayrıca gözaltına aldıkları şahısların mallarına da zarar vermişlerdir. Bu sırada askerler arasında bir Binbaşı da bulunmaktadır. Tanrıkulu konuyla ilgili şikayette bulunmamış ve olayların sonrasında Mersine taşınmıştır. Herhangi bir suçlama ve şikayette bulunmak istememektedir.

48. 3 Kasım 1994 tarihli bir yazıyla, İçişleri Bakanlığı başvuranın Komisyon önünde dile getirdiği şikayetlerin soruşturulduğunu ve başvuranın iddialarının aksine Güzderesi ve Yukarıgören'de 28 Eylül 1993 tarihinde hiçbir operasyon icra edilmediğini Dışişleri Bakanlığına bildirmiştir.

49. Başvuranın Komisyon önünde dile getirdiği şikayetlerle ilgili ön soruşturma bağlamında Silvan cumhuriyet savcısı Yukarıgören'i bizzat ziyaret etmiştir. 16 Aralık 1994 tarihli ziyarete ilişkin rapor, davayla ilgili olduğu kadarıyla, şöyledir: "...Güzderesi Muhtarı Mehmet Salih Eraslan görgü tanığı olarak gösterilmiştir...Tanıktan, şikayetçi İhsan Bilgin'e ait evi göstermesi istenmiştir. Gösterilen ev incelenmiş ve evin tek katlı, kerpiç tuğlalı ve düz çatılı bir ev olduğu görülmüştür. Çatı kolonları, pencere ve kapı çerçeveleri bulunmamaktadır. Çatı ve duvarlar isle kaplıdır. Odaları ayıran duvarlar kısmen yok edilmiştir. Mevcut durumyla ev şu anda kullanılamaz haldedir. Mezrada 7-8 ev bulunmaktadır. Mezrada hiç kimsenin yaşamadığı anlaşılmaktadır. Şikayetçinin evinde hiçbir eşya bulunmamaktadır..."

50. 28 Aralık 1994 tarihli yazı ile Jandarma Genel Komutanlığı başvuranın Komisyon önünde dile getirdiği şikayetlerin soruşturulduğunu Dışişleri Bakanlığına bildirmiştir. Raporların incelenmesinden 28 Eylül 1993 tarihinde güvenlik güçlerince gerçekleştirilmiş herhangi bir operasyon olmadığı anlaşılmıştır. Başvuranın iddialarının mesnetsiz olduğu ve kendisinin güvenlik güçlerine herhangi bir başvuruda bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

51. Çatakköprü Jandarma komutanlığını Hüdaverdi Tunç'tan devralan jandarma komutanı 9 Ağustos 1995 tarihinde Güzderesi eski sakinlerinden Mehmet Selim Oğurlu'nun ifadesini almıştır. Mehmet Selim Uğurlu anılan ifadede Eylül ya da Ekim 1993'te sabahın ilk saatlerinde başvuranın evinin kimliği belirsiz şahıslarca yakıldığını belirtmiştir. Adıgeçen uyandıktan sonra hala yanmakta olan başvuranın evine gitmiştir. Başvuran evden hiçbir eşyasını alamamış ve eşyaların hepsi evle birlikte yanmıştır. Başvuran, kayıplarından dolayı devletten herhangi bir yardım almamıştır. Adıgeçenen bildiği kadarıyla, başvuran hiçbir yasadışı örgüte mensup değildir. Adıgeçen ve diğer köylüler başvuranın evini teröristlerin kundakladığından şüphelenmektedirler.

52. Başvuranın 9 Ağustos 1995 tarihinde de Çatakköprü jandarma karakolunda ifadesi alınmıştır (bkz § 22).

53. Sözkonusu dönemde Çatakköprü jandarma karakol komutanlığı görevini ifa eden Hüdaverdi Tunç'un ifadesi, birkaç başarısız görev yerini tespit girişiminden sonra, 25 Ekim 1995 tarihinde alınmıştır. Sn. Tunç ifadesinde Silvan jandarma komutanlığı ile birlikte ortak operasyonlar düzenlediklerini ve birkaç kez de Güzderesine gittiklerini bildirmiştir. 1993 güzünde, terörist eylemler yoğun bir biçimde yaşanmaya başlamış ve jandarmalarda sürekli olarak operasyon düzenlemişlerdir. Jandarma kuvvetleri bu dönemde alınan istihbaratlar doğrultusunda köyleri de aramıştır. Bu tür aramalar köylüler tarafından baskın olarak algılanmıştır. Tunç başvuranı hatırlamadığını belirtmiştir. Kendisi başvuranın köyüne birkaç kez gitmiş olmakla birlikte kesin tarihlerini hatırlayamamıştır. Adıgeçen, jandarmaların PKK üyeliği nedeniyle aranan Faysal Alpan isimli şahsı köydeki evlerde aradıklarını doğrulamıştır. Bu aramalar esnasında diğer şahısların kimliklerini de kontrol etmişler ve aralarında

kovuşturma makamlarına da teslim edilen Muhtarın oğlu da dahil olmak üzere 12 kişiyi göz altına almışlardır. Aramalardan sonra kendisi ve adamları üslerine geri dönmüşlerdir. Jandarmanın köylüleri köy meydanında topladıkları, onlara kötü muamelede bulundukları, tütünlerini yaktıkları ya da eşyalarına zarar verdikleri doğru değildir. Adıgeçen, kendisinin ve komutasındaki askerlerin başvuranın evini yaktıkları iddiasını reddetmiştir. Tunç, yakılıp yakılmadığını bile bilmediğini eğer yakılmışsa bile bunu PKK'nın yapmış olabileceğini belirtmiştir. Köy muhtarı Abdülkerim Uğurlu'nun belirttiği gibi adıgeçen her iki köy aramasına da katılmıştır.

54. Silvan cumhuriyet savcısı, 6 Kasım 1995 tarihinde de başvuranın ifadesine başvurmuştur. Bu ifadede başvuran savcıya mali durumuyla ilgili bilgi vermiştir. Başvuran, evinin yakılmasından birkaç gün sonra bir araç içinde 7-8 kişinin gelerek kendisini olayla ilgili olarak sorguya çektiklerini ifade etmiştir. Başvuran, gelenlerin gazeteci olduğunu düşünmüş ve onlara olayla ilgili bilgi vermiştir. Başvuru dilekçesi bu şahışlar tarafından yazılmış ve kendisi de imzalamıştır. Bundan sonra başvuran, arasına Diyarbakır İnsan Hakları Derneğine gittiğini de ifade etmiştir.

55. 15 Kasım 1995 tarihinde Silvan cumhuriyet savcısı görevsizlik kararı vermiştir. Kararda, başvuran ve Hüsnü Eraslan şikayetçiler, Mehmet Salih Eraslan ve Mehmet Emin Tanrikulu mağdur taraflar ve Abdülkadir Toptemiş ile Abdülkadir Uğurlu da tanıklar olarak sayılmıştır. Davalılar ise İbrahim Aktürk, Hakan Temel Aksel ve Hüdaverdi Tunç olarak gösterilmiştir. Suçlar, 28 Eylül 1993, 13 Ekim 1993 ve 23 Kasım 1993 tarihlerinde işlenen kundaklama, mala karşı cürüm, hakaret ve kötü muamele olarak sayılmıştır.

Kararda başvuranın silahlı kuvvetlerin 28 Eylül 1993 tarihinde Yukarıgören'i basarak evini, tütününü yaktıkları ve ev eşyalarını tahrip ettikleri iddiasıyla avukatlar aracılığıyla Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna başvuruda bulunduğuna dikkat çekilmiştir. Kararda Hüsnü Eraslan'ın da ev eşyalarının tahrip edilmesi ve tütününün yakılmasından dolayı şikayette bulunduğunun tespit edildiği belirtilmiştir.

Yine kararda Abdülkadir Toptemiş'in kısmen olayı doğruladığı, Mehmet Emin Tanrikulu'nun da askerlerin ev eşyalarını tahrip ederek, tütününü yaktığı iddiasında bulunduğuna dikkat çekilmiştir. O sırada Gözderesi muhtarı olan Abdülkerim Uğurlu olayları kısmen doğrulamış fakat olayların mezradaki bazı cahil kişilerin PKK'yı desteklemelerinden çıktığını da belirtmiştir.

İddia konusu suçlar davalıların görevlerini ifa ettikleri sırada işlendiği için cumhuriyet savcısı Memurların Yargılanması Hakkında Kanun'un 2. maddesi uyarınca dosyanın Silvan İlçe İdare Kurulu'na gönderilmesine karar vermiştir.

56. 4 Aralık 1995 tarihinde, Silvan cumhuriyet savcısı daha önceki ifadesini sürdüren Abdülkadir Toptemiş'ten iki kez daha ifade almıştır (bkz. §45 üstte). Toptemiş bu ifadede olaylardan sonra İnsan Hakları Derneğine mensup kişilerin bir jiple köye geldiklerini belirtmiştir. Bu şahışlar, köylülerin resimlerini çekerek ifadelerine başvurmuşlardır. Toptemiş'in kendisi o sırada köyde olmayıp bunu daha sonra duymuştur. Başvuran, köye düzenlenen operasyon öncesinde bazı eşyalarını alarak Batman'a taşınmıştır. Başvuran, kardeşi Mehmet şah Bilgin gözaltına alındıktan sonra korkuya kapılmıştır. Başvuran, sadece günlük gereksinimlerini karşılamaya yarayan temel maddelere sahiptir. Toptemiş olay sırasında başvuranın köyde mi yoksa Batman'da mı olup olmadığını hatırlamamaktadır.

57. 14 Kasım 1996 tarihinde, 1992-1994 yılları arasında Silvan İlçe jandarma karakolunun komutanlığını yapmış olan İbrahim Aktürk Adıyaman cumhuriyet savcısını ifade vermiştir. Aktürk, 1992-1994 döneminde Silvan bölgesinde terör olaylarının meydana geldiğini ve

çeşitli operasyonların yürütüldüğünü belirtmiştir. Adıgeçen Güzderesi'nde yürütülmüş bir operasyon hatırlamamaktadır. Aktürk, başvuranın iddialarının doğruluğundan şüphe duymaktadır.

58. 23 Mart 1998 tarihinde, ilgili dönemde Silvan Jandarma Komando Birliğinin komutanı olan Hakan Temel Aksel üst rütbeli bir jandarma subayına ifade vermiştir. Aksel'in hatırladığı kadarıyla Güzderesi sakinleri PKK'ya destek sağlamaktadırlar. Köy, Çatakköprü jandarma karakolunun görev alanı içersine girmektedir. Güzderesi PKK'lılar tarafından kullanılmakta ve PKK'ya gıda, personel ve para sağlamakta önemli bir yer tutmaktadır. PKK bu köyü özellikle Silvan ve Çatakköprü arasındaki soygunlarda toplanma noktası olarak kullanmaktadır. 1993 sonu ya da 1994 başında, Bismil ile Silvan arasındaki bölgenin PKK'lı kadın komutanı güvenlik güçlerine teslim olmuştur. Kendisinden sağlanan istihbarat ışığında çok sayıda PKK militanı jandarma kuvvetlerince yakalanmıştır. PKK'ya destek sağlayanlar arasında çok sayıda Güzderesi sakini bulunmaktadır. Aksel, jandarma kuvvetlerinin ve komando timinin komutanı olarak kendisinin kişilere kötü muamelede bulunduğu ve mallara zarar verdiği iddasını reddetmiştir. Aksel'e göre, başvuranın yaptığı şikayet jandarma kuvvetlerini kötülemek ve öc almak için PKK'lı teröristler tarafından tezgahlanmıştır.

59. Dosyanın, valinin 11 Mart 1997 tarihli emriyle gönderildiği Diyarbakır İl İdare Kurulu, 4 Haziran 1998 tarihli kararında, davalı İbrahim Aktürk, Hakan Temel Aksel ve Hüdaverdi Tunç aleyhindeki iddialarla ilgili yeterli kanıt olmadığı için cezai kovuşturma başlatmaya gerek olmadığı sonucuna varmıştır.

60. Silvan cumhuriyet savcısının 23 Kasım 1998 tarihli talimatı üzerine, Yukarıgören'e bir soruşturma ekibi gitmiştir. Bu ekipte Silvan İlçe Jandarma Komutanlığından bir jandanma, ilçe defterdarlığından bir memur, Tapu idaresinden bir memur ve İlçe Tarım Müdürlüğünden bir memur yer almıştır. Bu ekibin 24 Kasım 1998 tarihli müşterek raporunda, başvuranın çökmüş evinin yüzölçümünün 100 m² olduğu, evin harabe halinde bulunduğu, yıkılma sebebinin yakılma ya da güç kullanımı olmayıp, ihmal ve doğal kuvvetler olduğu, başvuranın ahırının 150 m² olduğu ve tıpkı ev gibi ihmal ve doğal kuvvetler nedeniyle çöktüğü, ağılının ise 30 m² olduğu ve ahırla aynı durumda bulunduğu belirtilmiştir.

C. Komisyona verilen ifadeler

61. Taraflar arasında ihtilaf konusu olan davaya ilişkin olaylarla ilgili olarak Komisyon tarafların da yardımıyla bir soruşturma yürütmüş ve 13 ve 14 Mart 1997 tarihlerinde üç Komisyon delegesi tarafından alınan yedi tanığın yazılı ve sözlü ifadelerini kanıt olarak kabul etmiştir. İfadelerine başvuru tanıklar arasında başvuran; Hüsnü Eraslan; Mahmut Soner; Mehmet Emin Tanrıku; Hüdaverdi Tunç; Mustafa Düzgün; 1993-1995 yılları arasındaki Silvan cumhuriyet savcısı ve yine aynı dönemdeki Silvan cumhuriyet başsavcısı Bülent Elver bulunmaktadır.

Beş sanık daha ifade vermeye çağrılmış fakat bu kişiler duruşmada bulunmamışlardır. Bunlar: ölen Abdülkadir Toptemiş ve Abdülkerim Uğurlu, ifade vermekten korktuğu söylenen iki köylü ile sağlık durumu nedeniyle katılamayan bir köylüdür.

62. Komisyon Delegelerine verdiği ifadede başvuran, okuyamasa da imzasını tanıyabildiğini belirtmiştir. İddia konusu olaylarla ilgili olarak kesin bir tarih verememekle birlikte başvuran 1993 yazının sonunda askerlerin tütününü ve ev eşyalarını yaktığını, yaklaşık bir yıl sonra da yine askerler tarafından evinin yakıldığını iddia etmiştir. Başvuran, şikayette bulunmak için İHD'ne gittiğini ve başvurusunu sürdürmek niyetinde olduğunu da belirtmiştir. Komisyon

Delegeleri başvuranı, dünyası çiftçilik, karısı, çocukları ve onların gereksinimlerinden ibaret olan ılımlı, sıradan ve samimi bir insan olarak görmüşlerdir. Sert görünümüne rağmen, başvuran, ailesinin geçimini sağlamak için her şeyi olan evinin ve eşyalarının kaybindan dolayı acı çeken bir insan olarak Delegeleri derinden etkilemiştir. Başvuranın ifadesi birçok çelişkiler içerse ve olayların tarihi, zamanı ve sayısı ile ilgili olarak kesinlik taşımasa da, genel hatları itibarıyla iddiaları samimi, ikna edici ve dayanaklı bulunmuştur. Zira bu iddialar gerek iç soruşturmada gerekse de Delegeler önünde köylüler tarafından da desteklenmiştir.

63. Başvuranın iddialarının genel hatları köylü tanıklar Hüsnü Eraslan, Mehmet Emin Tanırkulu ve Mahmut Soner tarafından da teyit edilmiştir. Komisyon Delegeleri Hüsnü Eraslan ve Mehmet Emin Tanırkulu'nun tanıklıklarını güvenilir bulmuş, fakat Mahmut Soner'in ifadesine ihtiyatla yaklaşılması gerektiği sonucuna varmıştır.

64. Hüdaverdi Tunç, kendi komutasındaki askerlerin, askeri, sivil ve yargısal nitelikli rutin görevleri yerine getirmek üzere düzenli aralıklarla devriye olarak köye gittiklerini doğrulamıştır. Bu tür görevler jandarma karakolunun görev defterlerine kaydedilmiştir. Jandarma terminolojisinde bir "operasyon" muhtemelen birden fazla jandarma karakolundan çok sayıda jandarmanın köye giderek, arama yapması, istihbarat toplaması ve şüphelileri yakalaması anlamını taşımaktadır.

Tunç 1993 güzünde Güzderesi'nde bir arama faaliyetinin icra edildiğini ve burada 12 kişinin gözaltına alındığını hatırlamış ama jandarmaların köylülerin tütününü yaktıkları ya da ev eşyalarına zarar verdikleri iddialarını reddetmiştir. Adıgeçen, bölge genelindeki köylerin yok edildiği iddialarını hiç duymadığını ve görev süresi boyunca da bu tür şeylerin hiç meydana gelmediğini belirtmiştir. Tunç, Güzderesi'nin yakılmasıyla ilgili olarak kendisine yöneltilen suçlamaları ilk kez 25 Ekim 1995 tarihinde savcıya ifade verirken öğrendiğini de ifade etmiştir.

Komisyon delegeleri Tunç'un ifadesini genel hatlarıyla güvenilir bulmuşlar fakat özel olaylarla ilgili ifadesinin ihtiyatla değerlendirilmesi gerektiği kanaatini edinmişlerdir. Delegeler, jandarmaların ev araması yaparken zarara sebebiyet verdikleri iddialarını Tunç'un kayıtsız şartsız reddetmesini ise inandırıcı bulmamışlardır.

65. Silvan cumhuriyet savcılarını Bülent Elver ve Mustafa Düzgün'ün başvuranın iddialarıyla ilgili olarak yürüttükleri soruşturmaya ilişkin ifadelerini Komisyon Delegeleri güvenilir bulmuşlardır. Fakat Delegeler, savcılarının, güvenlik güçlerinin özel mülkiyete zarar verdikleri iddiasıyla hiç karşılaşmadıkları, ya da bu tür bir iddiayla belki bir kez karşılaştıklarına ilişkin ifadelerini inandırıcı bulmamışlardır.

D. Komisyonun ifadelere ilişkin değerlendirmesi ve saptamaları

66. Sözlü ifadeler konusunda, Komisyon, tercümanlar aracılığıyla ifade alınmasının ortaya çıkarttığı zorlukların farkındadır. Dolayısıyla, Komisyon, delegelerin huzurunda bulunan tanıkların verdikleri ifadelere atfedilmesi gereken anlam ve öneme dikkatle yaklaşmıştır.

Olaylarla ilgili çelişkili ve tartışmalı iddialar olduğunda Komisyon, kapsamlı bir yargısal soruşturmanın olmamasından özellikle üzüntü duymuştur. Komisyon ilk derece mahkemesi olarak kendi sınırlılıklarının farkındadır. Üstte bahsedilen dile ilişkin sorunların yanı sıra bölge koşullarına ayrıntılı ve doğrudan aşına olmamasının eksikliğini de duyumsamıştır. Komisyon'nun saptamaları aşağıdaki gibi özetlenebilir.

67. Komisyon Eylül 1993 ile Aralık 1994 tarihleri arasında jandarma kuvvetlerinin Güzderesi ve mezralarında düzenli olarak devriye gezdiklerinin sabit olduğu kanaatindedir. Komisyon

ayrıca, sırasıyla 3 ve 13 Ekim 1993 tarihleri ile 8 Ekim 1994 tarihinde Güzderesi ve/veya Yukarıgören’de daha önemli jandarma operasyonlarının düzenlenmiş olduğu görüşündedir. 13 Ekim 1993 tarihinde düzenlenen jandarma operasyonun haricinde Komisyon, sunulmuş olan belgelerden jandarmaların bu tarihlerde Yukarıgören’e de gitmiş olduğunu kesin olarak tespit edememektedir. Ancak, şahitler tarafından verilmiş olan ifadelerle dayanarak, Komisyon Çatakköprü dışında diğer karakolların katılımını da içeren önemli bir jandarma operasyonunun Güzderesi köyünde gerçekleştirildiğinde, operasyonun Yukarıgören de dahil olmak üzere Güzderesi’ne bağlı mezraları da kapsamasının muhtemel olduğunu düşünmektedir.

68. Komisyon, söz konusu dönem içinde jandarma faaliyetlerinin ve daha önemli operasyonların düzenli olarak yürütülmesinin ve olayların üzerinden uzun yıllar geçmiş olmasının tanıklar arasında olayların gerçekleştiği tarihler açısından bir çelişmeye sebebiyet verdiğini kabul etmektedir. Tanıkları dinleyen delegelerin kanaatlerini de dikkate alan komisyon, bunun, başvuranın ve diğer köylü tanıkların güvenilirliğini ve inanılabilirliğini zedelemeyeceğini düşünmektedir.

69. Kendisine sunulan kanıtlar ışığında Komisyon, 13 Ekim 1993 tarihinde veya 1993 sonbaharında Çatakköprü ve Silvan’dan gelen jandarmaların başvuranın evindeki armatürler, mobilya ve ev eşyalarına zarar verdiğinin tespit edildiği sonucuna ulaşmıştır. Komisyon, bunlara bir buzdolabı, televizyon, kaset çalar, çamaşır makinesi, mutfak gereçleri, ocak, ev gereçleri, eşyalar, yatak, perdeler, kapılar ve pencerelerin dahil olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca, 13 Ekim 1993 tarihinde her halükarda 1993 güzünde olmak üzere başvuranın bütün mahsüllerinin de jandarmalar tarafından yakılmış olduğunu kabul etmektedir.

70. Yine kendisine sunulan kanıtların ışığında Komisyon, ifadelerin doğruluğuna ilişkin bir şüpheye yer olmadığı sonucuna varmıştır. Bu nedenle komisyon, 8 Ekim 1994 tarihinde veya bu tarihlerde olmak üzere, her halükarda 1994 güzünde Çatakköprü ve Silvan’dan gelen jandarmaların, başvuranın evinin kasten yakılması, dolayısıyla kendisi ve ailesinin Yukarıgören’den ayrılmaya zorlanmasından sorumlu olduğu kanaatindedir.

E. Hükümet tarafından Mahkemeye sunulan diğer belgeler

71. 15 Mayıs 2000 tarihinde Hükümet daha önce sunmadığı bazı belgeler sunmuştur. Bunlar arasında, Türk idare mahkemelerinin, terör eylemleri sonucunda meydana gelen zararlarla ilgili olarak bireyler lehine tazminata hükmettiği işbu davayla ilgisi olmayan davalar da bulunmaktadır. Sunulan diğer yargısal kararlar, Türk ceza mahkemelerinin, yine bu davayla ilgisi olmayan davalarda, öldürme, işkence ve saldırı gibi suçlar nedeniyle asker ve polis görevliler aleyhine vermiş olduğu mahkumiyetlerle ilgilidir. Sunulan belgeler arasında, Çatakköprü jandarma karakolunun <gün ve tarih okunaksız> 1993 Pazartesine ait görev defteri*, Çatakköprü jandarma karakolunun ve Silvan jandarma karakolunun bölgede sırasıyla 26 Eylül 1993, 6 Şubat 1994, 5 ve 16 Mart 1994 ve 27 Nisan 1994 tarihlerinde meydana gelen olaylara ilişkin beş adet vukuat raporu, Silvan Sulh Ceza Mahkemesinin Silvan Cumhuriyet savcısına başvuranın nerede olabileceğiyle ilgili olarak gönderdiği 9 Ağustos 1994 tarihli yazı ile Silvan İl jandarma Komutanlığının Silvan cumhuriyet savcısına gönderdiği başvuranın üç ay önce Batman’a taşındığı yeni adresinin ise tespit edilemediğine ilişkin 7 Eylül 1994 tarihli yazı.

* Hükümet’e göre bu defter 28 Eylül 1993 tarihine ilişkindir

72. Hükümet Mahkeme'ye sunduğu görüşte, Abdülkerim Oğurlu (8 Kasım 1994), İhsan Oğurlu (9 Ağustos 1995), Mehmet Şirin Eraslan (30 Kasım 1995) ve başvurandan (4 Aralık 1995) alınan ifadelerden de bahsetmiştir. Fakat bu ifadeler ne Komisyona ne de Mahkemeye sunulmuştur.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA

73. Mahkeme, diğer davalarda özellikle de 16 Eylül 1996 tarihli Akdivar vd-Türkiye kararı, RD 1996-IV, §§ 28-43, 28 Kasım 1997 tarihli Menteş vd- Türkiye kararı, RD 1997-VIII, §§ 36-51; 24 Nisan 1998 tarihli Selçuk ve Asker-Türkiye kararı, RD 1998-II, §§ 33-45 ; 25 Mayıs 1998 tarihli Gündem-Türkiye kararının, RD 1998-III, §§ 32-45 paragraflarında sunulan iç hukuk özetlerine atıfta bulunmaktadır.

A. Olağanüstü Hal

74. Yaklaşık 1985 yılından beri, Türkiye'nin güney doğusunda güvenlik güçleriyle PKK üyeleri arasında çatışmalar hüküm sürmektedir. Bu çatışma asker ya da sivil binlerce cana mal olmuştur.

75. Olağanüstü Hal Kanunu (Kanun no.2935, 25 Ekim 1983) uyarınca iki önemli Kanun Hükmünde Kararname (KHK) çıkarılmıştır. Birincisi 10 Temmuz 1987 tarihinde çıkarılan 285 Sayılı KHK olup, onbir güneydoğu ilinin onunu kapsayan bir olağanüstü hal bölge valiliği kurmaktadır. Anılan KHK'nin 4. maddesinin a ve b fıkraları uyarınca tüm özel ve genel kolluk kuvvetleriyle Jandarma Asayiş Komutanlığı bölge valisinin emrine verilmektedir.

76. İkincisi 16 Aralık 1990 tarihinde çıkarılan 430 Sayılı KHK'dir. Bu KHK de bölge valisinin yetkilerini güçlendirmiştir. Örneğin, bölge valisi görev alanı içindeki yargıçlar ve savcılar da dahil olmak üzere kamu görevlilerinin ve çalışanlarının yer değiştirmesine karar verebilir. İlgili KHK'nin 8. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun Hükmünde Kararname ile İçişleri Bakanına, Olağanüstü Hal Bölge Valisine ve olağanüstü hal bölgesi dahilindeki il valilerine tanınan yet-kilerin kullanılması ile ilgili her türlü karar ve tasarruflarından dolayı bun-lar hakkında cezai, mali veya hukuki sorumluluk iddiası ileri sürülemez ve bu maksatla herhangi bir yargı merciine başvurulamaz. Kişilerin sebepsiz uğradıkları zararlardan dolayı Devlettten tazminat talep etme hakları saklıdır."

B. İdari sorumluluğa ilişkin Anayasal hükümler

77. Türk Anayasasının 125. maddelerinin 1. ve 7. fıkraları aşağıdaki gibidir:

"İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır... İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür."

78. Bu hüküm olağanüstü hal ve savaş hali de dahil olmak üzere hiçbir sınırlamaya tabi değildir. 125. maddenin son hükmü, "sosyal risk" kuramına dayalı mutlak ve objektif sorumluluk taşıyan idarenin, sorumlu tutulabilmesi için mutlaka hatalı olduğunun kanıtlanmasını da gerekli kılmamaktadır. Dolayısıyla, idare, kimliği belirsiz kişilerce ya da teröristlerce işlenen fiillerden zarar gören şahıslara, kamu düzeni ve güvenliğiyle ya da bireysel yaşam ve mülkiyetin korunmasıyla ilgili görevlerini yerine getirmediği gerekçesiyle tazminat ödeyebilir.

79. İdare aleyhine her türlü dava, yargılama usulü yazılı olan idare mahkemelerine açılır.

C. Ceza hukuku ve usulü

80. Türk Ceza Kanunu (TCK) şu fiilleri suç saymıştır:

- Bir kimsenin bir şeyi işlemek veya işlemesine müsaade etmek ya da o şeyi işlememeye mecbur etmek için diğer bir kimseye zor kullanması veya onu tehdit etmesi (madde 188);
- tehdit (madde 191)
- kişinin konutunu kanunsuz olarak aramak (madde 193 ve 194);
- bir kimseyi işkence veya kötü muameleye tabi tutmak (madde 243 ve 245);
- bir başkasının malına kasten zarar vermek (526 vd maddeler)

81. Bu suçlarla ilgili tüm şikayetler, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 151 ve 153. maddeleri uyarınca cumhuriyet savcısına ya da yerel idari makamlara yapılabilir. Cumhuriyet Savcısı, ihbar veya herhangi bir suretle bir suçun işlendiği şüphesini uyandıracak bir durumla karşılaşır karşılaşmaz kamu davası açmaya gerek olup olmadığına karar vermek üzere hemen soruşturma açmakla mükelleftir (Madde 153). Şikayetler yazılı ya da sözlü yapılabilir. Bir şikayetçi, savcının cezai kovuşturma başlatılmasına gerek olmadığı yönündeki kararına itiraz edebilir.

82. Şikayet konusu fiilleri işlediğinden şüphe edilenler askeri personelse, verilen emirlere uymadıklarında, Askeri Ceza Kanununun 86 ve 87. maddelerine uyarınca, zarara sebebiyet vermek, insan yaşamını tehlikeye düşürmek ve mala zarar vermekten kovuşturulabilirler. Bu durumda, soruşturma CMUK'a göre yetkili makam nezdindeki (asker olmayan) şahıslarca ya da zanlının hiyerarşik üstü tarafından başlatılabilir (Askeri Mahkemelerin Kuruluş ve İşleyişine ilişkin 353 Sayılı Kanun'un 93 ve 95. maddeleri)

83. Eğer zanlı bir Devlet görevlisi ya da memuru ise, yerel idare kurullarından lüzum-u muhakeme kararı alınması gerekmektedir. İdare kurulu kararları Danıştay'da temyiz edilebilir; idare kurullarının vermiş olduğu men-i muhakeme kararları Danıştay tarafından re'sen incelenir.

D. Medeni Hukuk Hükümleri

84. Memurlar tarafından işlenen maddi ve manevi zarara sebebiyet veren herhangi bir yasadışı fiil, bu cürüm olsun işkence olsun, olağan medeni hukuk mahkemeleri önünde tazminat davası konusu olabilir. Borçlar Kanununun 41. maddesi uyarınca, gerek kasten gerek ihmal ve savsaklama yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer kimseye zarar veren şahıs, o zararın tazminine mecburdur. Maddi kayıplar, Borçlar Kanununun 46. maddesi, manevi kayıplar ise yine aynı yasanın 47. maddesi uyarınca medeni hukuk mahkemeleri tarafından tazmin edilir. Terörist şiddetin sebep olduğu zararlar ise Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu tarafından karşılanabilir.

E. 285 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Etkisi

85. Terör suçlarının sözkonusu olduğu durumlarda, cumhuriyet savcılarının yetkileri, Türkiye genelinde kurulmuş bulunan Devlet Güvenlik Mahkemelerine (DGM) ve bunların savcılarına geçer.

86. Olağanüstü hal bölgesinde görev yapan güvenlik gücü mensuplarının işlediği suçlar bakımından da cumhuriyet savcılarının yetkileri bulunmamaktadır. 285 sayılı KHK'nin 4§1 hükmü, bölge valisinin emrindeki tüm güvenlik görevlilerinin, görevleri sırasında işledikleri suçlar bakımından 1914 Sayılı Memurin Muhakematı Kanununa tabi olacaklarını öngörmektedir. Bu arada bir başka kanun 1914 Sayılı Kanunun yerini almıştır. Dolayısıyla, güvenlik güçleri tarafından suç işlendiği ihbarını alan herhangi bir savcı görevsizlik kararı vererek dosyayı İdare Kuruluna göndermekle mükelleftir. Memurlardan oluşan idare kurullarına vali başkanlık eder. Kurul tarafından verilen men-i muhakeme kararları Danıştay tarafından re'sen incelenir. Lüzum-u muhakeme kararı alındıktan sonra davayı soruşturma görevi savcınıdır.

MAHKEMEYE SUNULAN SON GÖRÜŞLER

87. Başvuran, Mahkeme'den, evi ve diğer malları yok edildiği gerekçesiyle Sözleşmenin 3,8, 13, 14 ve 18. maddeleri ile 1 Nolu Protokolün 1. maddesiyle korunan haklarının davalı Devlet tarafından ihlal edildiği sonucuna varmasını talep etmiştir. Başvuran ayrıca Mahkeme'den, evinin yok edilmesini güneydoğu Türkiye'de 1993 yılı ve civarında vuku bulan evlerin ve eşyaların bilinçli olarak yok edilmesi ve zorla köy boşaltmalarının bir parçası olarak değerlendirmesini de istemiştir. Başvurana göre bu durum Sözleşme'nin ağır ihlalini oluşturmaktadır. Başvuran, davalı Devlet'in Sözleşme'nin eski 25. maddesi uyarınca üstlendiği yükümlülükleri de ihlal ettiğini iddia etmiştir. Başvurn Mahkeme'den uğradığı zararların 41. madde uyarınca adil tatminini talep etmiştir.

88. Hükümet ise başvuranın iddialarının kanıtlarla desteklenemediğini iddia ederek Mahkemeyi, başvuranın öne sürdüğü maddelerin ihlal edilmediği sonucuna varmaya davet etmiştir. İlgili tarafların verdikleri ifadelerdeki çelişki ve tutarsızlıklara dikkat çeken Hükümet, Komisyonun saptamalarının yeterince güçlü, açık ve tutarlı çıkarımlardan çok varsayımlara dayalı olduğunu belirtmiştir. Hükümet'e göre, Yukarıgören'de meydana gelen olaylarla ilgili olarak birçok olası senaryo bulunmakta ve başvuranın iddialarının uydurulmuş bir hikaye olabileceği gerçeğinin de dışlanmaması gerekmektedir. Hükümet, başvuranın Sözleşme'nin eski 25. maddesi uyarınca sahip olduğu etkili başvuru hakkını engellediği iddiasını da reddetmiştir.

HUKUK

1. MAHKEMENİN OLAYLARA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMESİ

89. Mahkeme, yerleşmiş içtihatları uyarınca, 1 Kasım 1998'den önceki Sözleşme sistemine göre, olaylara ilişkin saptama yapma ve değerlendirmede bulunma görevinin öncelikle Komisyon'a ait olduğunu tekrarlar. Mahkeme bu değerlendirmelerle bağlı kalmayarak önüne gelen kanıtlar ve malzemeler ışığında kendi değerlendirmesini yapma yetkisine sahip olmakla birlikte, bu yetkiyi yalnızca istisnai durumlarda kullanmaktadır (bkz. 16 Eylül 1996 tarihli Akdivar vd-Türkiye kararı, Reports, 1996-IV, s.1214, § 78; ve Selmouni-Fransa [GC], no.25803/94, § 86, ECHR 1999-V).

90. Hükümet, Mahkeme'ye sunduğu görüşlerde Komisyon'un yaptığı değerlendirmenin, başvuranın ve diğer şahitlerin ifadelerindeki çelişkiler dikkate alınmadığı için eksik olduğunu iddia etmektedir. Bu nedenle Mahkeme, Hükümet tarafından Komisyon'un olaylara ilişkin değerlendirmesini gözden geçirmeye davet edilmiştir.

91. Mahkeme, Komisyon'un olaylara ilişkin saptamasına, kendisinin görevlendirdiği bir delegasyonun Ankara'da tanıkları dinledikten sonra varmış olduğuna dikkat çeker (bkz. üstte 61-65. paragraflar).

92. Bu davanın doğası gereği ortaya çıkan kaçınılmaz zorluklara ek olarak Komisyon, olay saptama görevini yerine getirirken kendisi için çok gerekli olan yazılı belgelere ulaşamamıştır (bkz. üstte 26. paragraf). Mahkeme, Hükümet'in belgeye dayalı kanıt sunmadaki ihmeline ilişkin herhangi bir açıklama getirmemiş olduğunu müşahade etmektedir.

93. 15 Mayıs 2000 tarihinde sunduğu Çatakköprü Jandarma karakolunun 13 Ekim 1993 tarihine ilişkin günlük görev defterinin alt kısmının yeni nüshasına dayanan Hükümet (bkz. üstte 7. paragraf), Komisyon'un, 13 Ekim 1993 tarihinde Silvan İlçe jandarma karakolunun Çatakköprü jandarmalarına yardım ettiğine ilişkin tespitine karşı çıkmıştır. Mahkeme, bu yeni belge ışığında başka güvenlik güçlerinin yardımının sözkonusu olmadığına dikkat çeker.

94. Diğer yandan, Silvan İlçe jandarma karakolunun gözaltı tutanaklarıyla (bkz. üstte 30. paragraf) Diyarbakır il jandarma komutanlığının 16 Aralık 1993 tarihli raporundan (bkz. üstte 31. paragraf), 14 Ekim 1993 tarihinde Güzderesi'nden oniki kişinin gözaltına alındığı ve bu gözaltına almaların Silvan İlçe Jandarma Komutanlığının 4 ve 12 Ekim 1993 tarihli emriyle gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Mahkeme, sözkonusu kişilerin Komisyon'un tespit ettiği gibi, 13 Ekim 1993'te değil 14 Ekim 1993'te yakalandıklarını göz ardı edemez. Çatakköprü Jandarma Karakolu'nun 14 Ekim 1993 tarihli günlük görev defteriyle, bu karakolun planlama ve operasyon raporları sunulmadığı için, anılan karakola sözkonusu tarihte başka güvenlik güçlerince yardım edilip edilmediği kesin olarak tespit edilememiştir. Güzderesi'nden oniki kişinin kesin olarak hangi tarihte yakalandıkları sorunu bir kenara bırakılacak olursa, ilgili dönemde bölgedeki koşulları göz önünde bulunduran Mahkeme PKK'lı oldukları şüphesiyle oniki kişiyi yakalamak için özel bir emirle Güzderesine giden Çatakköprü jandarmalarına diğer güvenlik güçlerinin de yardım etmesini pek muhtemel bulmamaktadır. Her hal ve karda, Mahkeme, Hükümet'in öne sürdüğü argümanları, Komisyon'un olaylara ilişkin değerlendirmenin bütününden şüphe edilmesi için yeterli bulmamaktadır.

95. Mahkeme, Komisyon'un başvuranın iddialarını destekleyen ve bu iddialar hakkında şüphe uyanmasına yol açan unsurları ayrıntılı bir biçimde inceleyerek kanıt değerlendirme görevini titizlikle yerine getirdiğini düşünmektedir. Bu nedenle Mahkeme, Hükümet'in, Komisyon'un Sözleşme'deki sistem uyarınca kanıt değerlendirme hususundaki yerleşmiş ilkelere uygun olarak kanıtları değerlendirmede yönündeki görüşüne katılmak için herhangi bir neden görmemektedir (cf. Salman-Türkiye [GC], 21986/93 § 100, AİHM 2000-..). Dolayısıyla Mahkeme, olayların Komisyon'un verdiği şekilde kabul edilmesi gerektiğini düşünmektedir.

96. Bu nedenle Mahkeme, güvenlik güçlerinin başvuranın evinin yıkılmasından, eşyalarının kaybindan, kendisinin ve ailesinin Yukarıgören'den ayrılarak başka bir yere yerleşmek zorunda kalmasından sorumlu olduğunu düşünmektedir.

II. SÖZLEŞMENİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

97. Başvuran, ikametgahına, özel ve aile yaşamına yapılan müdahalenin Sözleşme'nin 3. maddesine aykırılık teşkil ettiğini öne sürerek şikayette bulunmuştur. Sözleşme'nin 3. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz

98. Hükümet, belirtilen tarihlerde Güzderesi ya da Yukarıgören'de operasyon icra edildiği iddialarını reddetmiş ve başvuranın güvenlik güçleri aleyhindeki iddialarının dayanaktan yoksun olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla Sözleşme'nin 3. Maddesi ihlal edilmemiştir.

99. Komisyon, başvuranın mallarına zarar verilmesi ve evinin yakılmasının, elem ve acı veren koşullar altında, kendisi ve ailesiyle birlikte barınaksız olarak bırakılmasının, emniyet ve refahının tamamen göz ardı edildiği bir şiddet ve kasıtlı tahribat fiili teşkil ettiği görüşündedir. Bu açıdan Komisyon, Delegelerin başvurana ilişkin, geçim kaynaklarından mahrum edilmesi nedeniyle maddi kayıplardan derin bir biçimde etkilenmiş olan ılımlı ve basit bir adam şeklindeki izlenimlerini hatırlatmaktadır.

100. Mahkeme, bu davada saptanan gerçeklere atıfta bulunarak (bkz. §96) başvuranın evinin ve eşyalarının, güvenlik güçleri tarafından yok edildiğini, geçim kaynaklarından yoksun bırakılarak ailesiyle birlikte Yukarıgören'i terketmek zorunda bırakıldığını düşünmektedir.

101. Mahkeme, Sözleşme'nin 3.maddesinin demokratik toplumun temel değerlerinden birini içerdiğini hatırlatır. Sözleşme, organize suçlar ve terörle mücadele gibi çok zor şartlarda bile bu hükme aykırı muameleyi yasaklamıştır. Muamelenin 3.madde kapsamına girebilmesi için aşağılayıcı muamelenin ağırlık düzeyinin asgariye ulaşması gerekmektedir. Bu asgari düzeyin değerlendirilmesi izafidir: muamelenin süresi, fiziksel ve/veya psikolojik etkileri, hatta bazen mağdurun cinsiyeti, yaşı, sağlık durumu gibi etkenlere bağlıdır (cf. 24 Nisan 1998 tarihli Selcuk ve Asker-Türkiye kararı, Reports 1998-II, s.909, §§ 75-76).

102. Komisyon, başvuranın evinin ve eşyalarının yok edilmesinin altında yatan bir neden bulamamıştır. Söz konusu fiillerin başvuranı cezalandırmak için değil de başvuranın evinin teröristler tarafından kullanılmasını engellemek için işlendiği varsayılsa bile bu varsayım kötü muamelede bulunmanın gerekçesi olamaz.

103. Başvuranın evinin ve eşyalarının yok edilmesini ve içinde bulunduğu kişisel koşulları göz önünde bulunduran Mahkeme, güvenlik güçlerinin fiillerinin 3. madde anlamında insanlık dışı muamele kapsamına girdiğini ve başvuranın bu muamelelerden muzdarip olduğunu düşünmektedir.

104. Mahkeme, 3.maddenin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

III. SÖZLEŞMENİN 8. MADDESİNİN VE 1 NO'LU PROTOKOLÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

105. Başvuran, evinin ve eşyalarının güvenlik güçlerince kasti olarak yok edilmesinin ve ailesiyle birlikte geçim kaynaklarını kaybederek evini terketmek zorunda kalmasının hem Sözleşme'nin 8. maddesine hem de 1 No'lu Protokolün 1. maddesine aykırı olduğunu öne sürerek şikayette bulunmuştur. Anılan maddeler aşağıdaki gibidir:

8.Madde:

“1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.”

1 No’lu Protokolün 1.Maddesi:

“Her gerçek ve tüzel kişi, maliki olduğu şeyleri barışçıl bir biçimde kullanma hakkına sahiptir. Kamu yararı gerektirmedikçe ve uluslararası hukukun genel ilkeleri ile hukukun aradığı koşullara uyulmadıkça, hiç kimse mülkiyetinden yoksun bırakılamaz.

Ancak yukarıdaki hükümler hiçbir biçimde, mülkiyetin genel yarara uygun olarak kullanılmasını denetim altına almak, vergiler ile diğer harç veya cezaların ödenmesini sağlamak için Devletin gerekli gördüğü yasaları yürürlüğe koyma yetkisini ortadan kaldırmaz.”

106. Hükümet, Sözleşme'nin 3. maddesi bağlamında öne sürdüğü gerekçelerle bu hükümlerin ihlal edildiği iddiasını reddetmiştir.

107. Komisyon her iki hükmün de ihlal edildiği kanaatindedir.

108. Mahkeme, başvuranın, güvenlik güçleri tarafından evinin ve eşyalarının yok edildiğini, geçim kaynaklarından yoksun bırakılarak ailesiyle birlikte Yukarıgören'i terketmek zorunda bırakıldığı sonucuna varmıştır (bkz § 96). Bu fiillerin, başvuranın özel ve aile yaşamına, ikametgahına ve mülkiyetinden faydalanma hakkına ağır ve haksız bir müdahale oluşturduğu şüphe götürmez bir gerçektir.

109. Dolayısıyla Mahkeme, Sözleşme'nin 8.maddesinin ve 1 No’lu Protokolün 1. maddesinin ihlal edildiği kanaatindedir.

IV. SÖZLEŞME’NİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

110. Başvuran Sözleşme uyarınca yaptığı şikayetlerle ilgili olarak Sözleşme'nin 13.maddesinin öngördüğü etkili iç hukuk yollarının güneydoğu Türkiye’de mevcut olmadığını iddia ederek şikayette bulunmuştur. 13. madde aşağıdaki gibidir:

“Bu sözleşmede tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev ifa eden kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, durumun düzeltilmesi için ulusal bir makama başvurma hakkına sahiptir.”

111. Hükümet, tazminat talebinde bulunulmuş çeşitli iç hukuk davalarının Türkiye'nin güneydoğusundaki olağanüstü hal bölgesinde etkili iç hukuk yollarının mevcudiyetine işaret ettiğini halbuki başvuranın bu tür bir tazminat talebinde bulunmadığını öne sürerek başvuranın 13. maddeyle güvence altına alınan hakkının ihlal edildiği iddiasını reddetmiştir.

112. Komisyon, 13. maddenin ihlal edildiği görüşündedir. Hükümet'in atıfta bulunduğu medeni ve idari iç hukuk yollarıyla ilgili Mahkeme içtihadına atıfta bulunan Komisyon, Güneydoğu Türkiye'nin olağanüstü hal bölgelerinde evlerin ve köylerin güvenlik kuvvetlerince tahrip edildiği iddialarına ilişkin olarak tazminat talebinde bulunabilme olanağının mevcudiyetinin, etkin bir iç hukuk yolu olarak değerlendirilemeyeceği kanaatindedir. Komisyon, bu bölgedeki bir köyde ev yıkımına ilişkin olarak güvenlik kuvvetleri aleyhine karşı kazanılan veya açılan herhangi bir davaya ilişkin örnek gösterilemediğini dikkat çekmektedir. Başvuranın davası kapsamında açılan soruşturmada olduğu gibi, bu gibi soruşturmalar il veya ilçe idare kurullarının uhdesindedir. Komisyona göre, idare kurullarının, mülki amirin yetkisine tabi olan ve dolayısıyla bağımsız olmayan hukuk harici, idari organlar olup bunların etkin soruşturma önlemleri alması pek olası değildir. Komisyon, iddialar, Güneydoğu Türkiye'deki olağanüstü hal bölgelerinde özel bir konuma sahip olan güvenlik kuvvetlerine ilişkin olduğunda köylülerin Devlet'in soruşturma

mekanizmasına ilişkin olumlu bir esas tespiti olmaksızın kuramsal veya idari çözüm yollarına başvurmasını beklemesinin gerçekçi olmayacağı kanaatindedir.

113. Mahkeme, Sözleşmenin 3 ve 8. maddeleriyle 1 No'lu protokolün 1. maddesi uyarınca yakınma konusu ihlallerin nitelik ve ağırlığının Sözleşme'nin 13. maddesiyle ilgili etkileri olduğunu da düşünmektedir.

114. Bireyin, evinin ve mallarının Devlet görevlilerince kasten tahrip edildiğine ilişkin makul bir iddiası olduğunda 'etkili iç hukuk yolu' kavramı, iç hukuk sisteminde varolan diğer yollara başvurma hakkını engellemeden, tazminat ödenmesine ek olarak, davalı Devlete, sorumluların bulunmasını ve cezalandırılmasını ve şikayetçinin soruşturma sürecine etkin olarak katılmasını sağlayacak titiz ve etkili bir soruşturma yürütme yükümlülüğü getirmektedir (cf. Selçuk ve Asker-Türkiye, loc.cit., s.913, § 96)

115. Mahkeme, Komisyon işbu başvuruyu Hükümet'in dikkatine sunduktan sonra, Silvan Cumhuriyet Savcısı'nın başvuranın iddialarıyla ilgili olarak çok sayıda köylünün ifadesini alarak bir soruşturma başlattığına dikkat çeker. 15 Kasım 1995 tarihinde Silvan cumhuriyet savcısı görevsizlik kararı vererek dosyayı ilçe idare kuruluna göndermiştir.

116. Mahkeme, Silvan cumhuriyet savcısına verdikleri ifadelerde başvuran, Hüsnü Eraslan, Mehmet Salih Eraslan, Abdülkadir Toptemiş ve Mehmet Emin Tanrikulu'nun askerlerin Güzderesi ve/veya Yukarıgören'deki köylülerin eşyalarına zarar verdiklerini bildirdiklerine dikkat çeker (bkz §§ 43-47). Başvuran ve Mehmet Selim Oğurlu Çatakköprü Jandarma Karakolunda verdikleri ifadeler sözkonusu zararın kimliği belirsiz kişilerce verildiğini bildirmişlerdir (bkz §§ 22 ve 51).

117. Hüdaverdi Tunç, İbrahim Aktürk v Hakan Temel Aksel Güzderesi'ndeki jandarma faaliyetlerini hatırladıkları kadarıyla, jandarmaların köylülerin eşyalarına zarar verdikleri iddiasını reddetmişlerdir (bkz. §§ 53, 57 ve 58). Son olarak, Silvan Cumhuriyet savcısı 16 Aralık 1994 tarihli olay yeri inceleme tutanağında başvuranın evinin çatısının, pencerelerinin ve çerçevelerinin olmadığını belirtmiştir. Savcı, yangın çıktığının bir emaresi olarak çatının ve duvarların isle kaplı olduğuna da dikkat çekmiştir (bkz § 49).

118. İdare Kurulu 4 Haziran 1998 tarihinde, başvuranın iddialarını destekleyen herhangi bir kanıt bulunmadığı için iddiaların yöneldiği söz konusu üç güvenlik mensubu hakkında cezai takibat yapılmasına gerek olmadığı kararına varmıştır (bkz § 59).

119. Mahkeme, daha önce de tespit ettiği gibi, güvenlik güçlerinin de karıştığı iddia edilen hukuk dışı fiiller bakımından ceza hukuku uygulamasının güneydoğu Türkiye'de özellikle 1990'ların ilk yarısında özel bir nitelik arzettiğini ve bu bölgede uygulanan soruşturma sistemindeki aksaklıkların, ceza hukuku korumasının etkinliğini zedelediğini düşünmektedir. Bu fiili durum, güvenlik güçlerinin, Sözleşme'yle güvence altına alınan demokratik bir toplumdaki temel hak ve özgürlükleri ihlal eden eylemlerinden dolayı sorumlu tutulamamalarına yol açmış ve bu sorumsuz konumlarını güçlendirmiştir (Mahmut Kaya-Türkiye, no. 22535/93, 28 Mart 2000 tarihli karar, §§ 94-98). Mahkeme, idari makamların güneydoğu Türkiye'de bağımsız ve etkiden uzak bir soruşturma yürütme ehliyetleri hususunda da ciddi şüpheler taşımaktadır (Oğur-Türkiye, [GC], no. 21594/93, 20 Mayıs 1999 tarihli karar, § 91).

120. Mahkemeye göre, bu başvuruyla ilgili soruşturma, sadece başvuranın işaret ettiği belli tarihlerde işlendiği iddia edilen suçlarla sınırlanmıştır (örneğin 28 Eylül, 13 Ekim ve 23 Kasım 1993). Başvuranın okuma-yazma bilmediği düşünülürse başka tarihlerde de vuku bulmuş olayların olabileceği sorusu akla gelmektedir. Soruşturma yürütülürken incelenmesi gereken konu olayların hangi tarihte vuku bulduğu değil, bu olayların gerçekten meydana gelip gelmediği olmalıydı. Bu sorunun cevabı bulunduktan sonra, suçun kesin olarak hangi tarihte işlendiğinin tespiti anlamlı olabilirdi.

121. Mahkeme, Çatakköprü ve Silvan Jandarma Karakollarının kayıtlarının sözkonusu davayı soruşturmakla görevli Savcı tarafından değil sadece askeri yetkililerce teyit edildiğine dikkat çeker. Hüdaverdi Tunç dışında Çatakköprü Jandarma Karakolu'na bağlı diğer jandarmalardan ifade alma girişiminde bulunulmadığı da Mahkeme'nin dikkatini çeken bir başka noktadır.

122. Mahkeme, bu davada yürütülen kovuşturmanın Sözleşme'nin 13.maddesinde öngörülen kapsamlı ve etkili bir soruşturma olarak değerlendirilemeyeceği bu nedenle tazminat talebi de dahil olmak üzere diğer mevcut iç hukuk yollarının da reddedildiğini düşünmektedir.

123. Sonuç olarak Mahkeme, Sözleşme'nin 13.maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

V. YETKİLİLERİN GÜNEYDOĞU TÜRKİYE'DE EVLERİ VE EŞYALARI BİLİNÇLİ OLARAK TAHRİP ETTİKLERİ VE ZORLA KÖY BOŞALTTIKLARI İDDİASI

124. Başvuran, yetkililerin güneydoğu Türkiye'de evleri ve eşyaları bilinçli olarak tahrip etme ve zorla köy boşaltma uygulamasının mağduru olduğu Sözleşme ihlallerini ağırlaştırdığından yakınmaktadır. Başvuran, Komisyon ve Mahkeme'nin Türkiye'nin güneydoğusuyla ilgili diğer davalarda verdiği ihlal kararlarına atıfta bulunarak bunların, yetkililer tarafından ciddi insan hakları ihlallerini reddetme ve bunları araştırmaya yönelik hukuk yolu sunmama biçiminde ortaya çıktığını iddia etmiştir.

125. Sözleşme'nin 3, 8, ve 13. maddeleriyle Sözleşmenin 1 no'lu Protokolünün 1. maddesine ilişkin üstteki tespitlerini göz önünde bulunduran Mahkeme, bu davada belirlenen tespitlerin yetkililer tarafından benimsenen bir uygulamanın parçası olup olmadığının tespit edilmesini gerekli bulmamaktadır.

VI. SÖZLEŞMENİN 14. VE 18. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

126. Başvuran, evinin ve eşyalarının yok edilmesinin, Kürt kökenlilere karşı yetkililerce yürütülen ayrımcı politikayı ve bu konudaki resmi tutumu sergilediğini dolayısıyla 14. ve 18. maddelerin ihlal edildiğini öne sürerek şikayette bulunmuştur.

127. 14.madde aşağıdaki gibidir:

“Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal yada başka görüşler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, servet, doğuş veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrım gözetilmeksizin sağlanır.”

18.madde aşağıdaki gibidir:

“Bu Sözleşme'nin hükümleri gereğince, sözü edilen hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar ancak öngörülen amaçlar için uygulanabilir.”

128. Komisyon, bu maddeler uyarınca öne sürülen iddialar hakkında yeterli kanıt olmadığı gerekçesiyle adı geçen hükümlerin ihlal edilmediği görüşündedir.

129. Mahkeme de Komisyonun görüşüne katılmakta ve bu iki hükmün de ihlal edilmediği sonucuna varmaktadır.

VII. SÖZLEŞMENİN ESKİ 25. MADDESİNİN İHLALİ İDDİASI

130. Başvuran, son olarak, 9 Ağustos 1995 tarihinde Çatakköprü Jandarma Karakolu'na götürülerek Komisyon'a yaptığı başvuruyla ilgili olarak sorgulandığı ve başvurusunu geri çekmeye zorlandığını iddia ederek Sözleşme'nin eski 25. maddesinin ihlal edildiği gerekçesiyle şikayette bulunmaktadır. Madde aşağıdaki gibidir:

“Bu Sözleşmede tanınan hakların Yüksek Akit Taraflardan birince ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek kişi, devlet dışı her kuruluş veya özel kişilerden oluşan her topluluk, hakkında şikayet vaki olan Yüksek Akit Tarafın bu konuda Komisyon'un yetkisini tanıdığını bildirmiş olması halinde, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne sunulacak bir dilekçe ile Komisyon'a başvuruda bulunabilir. Yüksek Akit Taraflardan böyle bir bildirimde bulunmuş olanlar, bu hakkın etkin bir biçimde kullanılmasına hiçbir suretle engel olmamayı taahhüt ederler...”

131. Hükümet bu hükmün ihlal edildiği iddiasını reddetmiştir. Hükümet'e göre, sürmekte olan bir soruşturmada ilgili kişilerin ifadelerini almak Sözleşme'nin eski 25. maddesiyle güvence altına alınan etkili başvuru yapma hakkının engellenmesi biçiminde yorumlanamaz.

132. Komisyon, başvuranın, Komisyon'a yaptığı başvuruyla ilgili olarak sorgulanmak üzere Çatakköprü Jandarma Karakolu'na götürüldüğünün inkar edilmediğine dikkat çekmektedir. Komisyon ayrıca, Silvan Cumhuriyet Savcısı'nın, anılan ifadenin alınması için bir emir vermediği, bu ifadenin alındığından haberdar olmadığı ve jandarmanın kendisine karşı açılan bir soruşturmada, jandarmadan ifade almasını istemenin uygun olmayacağını düşündüğü şeklindeki ifadesine işaret etmektedir. Komisyon, bir başvuran tarafından şikayet edilen hususlardan doğrudan sorumlu olan otoritelerin başvuranın Komisyon'a yapmış olduğu başvuru sebebiyle başvurana yaklaşmasının uygun olmadığı görüşündedir. Bu düşünce, mevcut davada olduğu üzere başvuranın zor ve hassas bir durumda olduğu ve otoriteler tarafından bu yönde yapılan işlemlerin, başvuranı Sözleşme'nin 25. maddesi kapsamındaki haklarını kullanmak üzere şikayetini takip etmekten caydırmak şeklinde yorumlanabileceği davalarda özellikle geçerlidir. Komisyon ayrıca, Türk otoritelerin başvuranı anılan şekilde sorgulamasının, başvuran tarafından Sözleşmenin eski 25. maddesinde belirtilen bireysel başvuru hakkının kullanılmasını zorlaştırdığı kanaatindedir. Bu nedenle, otoriteler başvuranın anılan hüküm kapsamındaki hakkını etkin şekilde kullanmasını engellemişlerdir. Dolayısıyla Hükümet, Sözleşme'nin eski 25. maddesi uyarınca üstlendiği yükümlülükleri yerine getirmekte zaafa düşmüştür.

133. Mahkeme, Sözleşme'nin eski 25. maddesi (şimdiki 34. madde) uyarınca oluşturulan bireysel başvuru sisteminin, başvuranlara Sözleşme Organlarına serbestçe başvurabilme hakkının tanınmasını, yetkililer tarafından kendilerine şikayetlerini geri almaları veya değiştirmeleri yönünde herhangi bir baskı yapılmamasını gerektirdiğini düşünmektedir. Bu bağlamda, “baskı” kavramı, sadece doğrudan ve açık olarak yapılan baskıları değil aynı zamanda başvuranı Sözleşme organlarına başvurmaktan caydırmaya yönelik dolaylı eylem ve temasları da içermektedir.

Yetkililer ve başvuran arasında cereyan eden temasların Sözleşme'nin eski 25/1 maddesine uygun olup olmadığının değerlendirilmesi davanın özel koşullarının ışığında yapılmalıdır. Bu

bağlamda başvuranın yetkililer tarafından uğrayacağı etki karşısındaki hassasiyeti göz önünde bulundurulmalıdır. Daha önceki davalarda, Mahkeme, başvuran köylülerin yetkililer karşısındaki zayıf konumlarını ve güneydoğu Türkiye'deki şikayetlere ilişkin olarak başvuranların sorgulandıklarını müşahade etmiştir. Bu tür baskılar, Sözleşme'nin eski 25. maddesinde öngörülen bireysel başvuru hakkını engellediği için uygunsuz ve kabul edilemez bir tutuma tekabül etmektedir (Salman-Türkiye [GC], 21986/93, § 130).

134. Mahkeme, 9 Ağustos 1995 tarihinde başvuranın Çatakköprü jandarma karakoluna götürülerek Komisyona yaptığı başvuru hakkında sorgulandığını tespit etmiştir. Bu sorgulamanın, başvuranın iddialarını soruşturmakla görevli Silvan cumhuriyet savcısının talimatıyla değil de jandarma komutanının kendi inisiyatifiyle gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

135. Mahkeme, bu davadaki yakınma konusu olaylardan doğrudan sorumlu olduğu iddia edilen yetkililerden bir memurun sözkonusu sorgulamayı yapmasının Sözleşme'de tanınan bireysel başvuru hakkının işleyişini engellediği ve sonuç olarak Hükümet'in Sözleşme'nin eski 25/1 maddesi uyarınca üstlendiği yükümlülüklerle uymadığı hususunda Komisyonla aynı fikirdedir.

136. Bu nedenle davalı Devlet, Sözleşme'nin eski 25§1 maddesi uyarınca üstlendiği yükümlülüklerle uymamıştır.

VIII. SÖZLEŞMENİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

137. Sözleşme'nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

"Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder."

A. Maddi Zarar

138. Başvuran evi ve müstemilatı, ürünü, ev eşyaları, hayvanları, erzakları, gelir kaybı ve alternatif kira maliyeti tutarı olarak 99, 678.84 İngiliz Poundu talep etmiştir.

139. Hükümet, başvuranın ev ve eşyalarının güvenlik güçlerince yok edildiği iddialarının kanıtlanamadığını dolayısıyla herhangi bir tazminat ödenmesi gerekmediğini belirtmiştir. Hükmolunacak adil tatmin miktarı makul sınırları aşmamalı ya da sebepsiz zenginleşmeye yol açmamalıdır.

140. Mahkeme, başvuranın ev ve eşyalarının güvenlik güçlerince yok edildiğine ilişkin saptamalarını hatırlatır (bkz. § 96). Bu saptama karşısında, maddi tazminata hükmetmek şüphesiz gereklidir. Fakat başvuran mal kaybının değer ve miktarını herhangi bir belge ya da başka bir kanıtla ispatlayamadığı için, Mahkeme'nin miktar değerlendirmesi, zorunluluk gereği, hakkaniyet ilkeleri temelinde olmalıdır.

1. Ev ve müstemilatı

141. Başvuran, yüzölçümü 200 m² olan evi için 5,585.29 Pound, yüzölçümü 400 m² olan ahır için 3,447.06 Pound ve yüzölçümü 30 m² olan kümesi için 107.72 Pound tazminat talep etmiştir.

142. Hükümet, 24 Kasım 1998 tarihli Başvuran'ın Yukarıgören'deki eviyle ilgili yerinde inceleme raporuna atıf yapmaktadır. Bu rapora göre başvuranın evi 100 m², ahır 150 m² ve ağıl olarak tarif edilen bir diğer müştemilat da 30 m²'dir (bkz. § 60).

143. Komisyon, başvuranın evi ve müştemilatının nitelik ve büyüklüğüyle ilgili tespitte bulunmamıştır.

144. Kesin bir kanıtın yokluğunda Mahkeme, hakkaniyet ilkeleri temelinde değerlendirmede bulunarak yok olan binalar için 4,500 pound tutarında tazminata hükmetmiştir. Bu tutar ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Türk Lirasına çevrilecektir.

2. Diğer mallar

145. Başvuran, sulanabilir ve ekilebilir 200 dönüm arazisi ile 371 dönüm meyva bahçesi için 68,232.27 Pound, hayvanları için 8,213.34 Pound, ev eşyaları için 5,899.32 Pound ve erzaklar için de 2,185.07 Pound talep etmiştir.

146. Hükümet başvuranın taleplerinin bir hayli abartılı olduğunu belirtmektedir. Diğer köylülerden elde edilen bilgilere göre, başvuranın şu anda kiralanmış olan 120 dönüm kurak arazisi bulunmaktadır. Hükümet, başvuranın meyva bahçesinin sadece 180 dönüm olduğunu, hayvanları olup olmadığının da tespit edilemediğini olsa bile bunların türlerinin belirlenemediğini iddia etmiştir. Hükümet, başvuranın şu anda talep ettiği ev eşyalarının tümüne ve erzağa sahip olup olmadığının da şüpheli olduğunu belirtmiştir.

147. Mahkeme başvuranın evindeki eşyaların yok edildiğinin ve evi yakıldıktan sonra ailesiyle birlikte Yukarıgören'i terk etmek zorunda bırakıldığının tespit edildiğini hatırlatır (bkz. § 96). Dolayısıyla bu durum başvuranın kimi kayıplara uğramasını kaçınılmaz kılmıştır. Mahkeme, başvuranın zarar görmüş ev eşyaları arasında buzdolabı, televizyon, kaset çalar, çamaşır makinası, mutfak eşyaları, soba, ev eşyaları, mobilya, yatak, yorgan ve çarşaf, perdeler, kapılar ve pencereler bulunduğunun Komisyon tarafından belirlendiğini hatırlatır (bkz. § 69).

148. Başvuranın diğer malları konusunda bağımsız ve inandırıcı kanıtların yokluğunda ve hakkaniyet ilkeleri temelinde Mahkeme, başvurana, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Türk Lirasına çevrilmek üzere 4,000 Pound verilmesine hükmetmiştir. Mahkeme, ne ekili arazi ve meyva bahçesi için ne de başvuranın hayvanları için bir tazminata hükmetmiştir. Başvuran bunların, evinin ve müştemilatının yok edilmesi sonucunda zarar gördüğünü kanıtlayamamıştır.

3. Gelir Kaybı

149. Başvuran çiftçilikten uğradığı gelir kaybı tutarı olarak 7,285.18 Pound talep etmiştir.

150. Başvuranın sahip olduğu arazinin büyüklüğü ve buradan elde edilen gelir miktarı konusunda bağımsız kanıtların yokluğunda Mahkeme, hakkaniyet ilkelerini göz önünde bulundurarak, bu başlık altında, başvurana ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Türk Lirasına çevrilmek üzere 2,500 Pound ödenmesine hükmetmiştir.

4. Alternatif kira maliyeti

151. Başvuran Ekim 1994 ile Haziran 2000 tarihleri arasında, Batman'da ödediği kira bedeli olarak 3,908.67 Pound'a tekabül eden 3,517,800,000 TL talep etmiştir.

152. Başvuranın bu başlık altındaki iddiaları konusunda bağımsız kanıtların yokluğunda Mahkeme, hakkaniyet ilkeleri temelinde, başvurana, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Türk Lirasına çevrilmek üzere 1,000 Pound verilmesine hükmetmiştir.

B. Manevi Zarar

153. Mahkeme'nin Selçuk ve Asker-Türkiye davasında (24 Nisan 1998 tarihli karar, Reports 1998-II, s.917, §§ 116-118) bu başlık altında hükmettiği tazminat tutarına dayanan başvuran, manevi tazminat tutarı olarak 10,000 Pound talep etmiştir.

154. İhlal iddialarının reddeden Hükümet, manevi tazminata hükmedilmemesi gerektiğini, eğer hükmedilecekse de, Mahkeme'nin Türkiye'deki ekonomik koşulları göz önünde bulundurması gerektiğini öne sürmüştür.

155. Mahkeme, manevi zarar konusunda, Sözleşme'nin 3,8, ve 13. maddeleriyle, 1 No.lu Protokolün 1. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmasının ciddiyetini göz önünde bulundurarak, bir tazminata hükmetmesi gerektiğini düşünmektedir (bkz §§ 104, 109 ve 123). Ayrıca, başvuran Sözleşme'ye güvence altına alınmış etkili başvuru hakkını kullanmaktan da alıkonulmuştur (bkz. § 136).

156. Mahkeme, başvurana manevi tazminat tutarı olarak, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Türk Lirasına çevrilmek üzere 10,000 Pound verilmesine karar vermiştir.

C. Masraflar

157. Başvuran, başvuruda bulunmak için yaptığı masraflar için, Avrupa Konseyinden aldığı yasal yardım tutarı olan 13,445 Fransız Frangı düşülerek 27,272.40 Pound verilmesini talep etmiştir. Bu tutarın 3,370 Poundu çeviri, 2,175 Poundu ise Türkiye'deki avukatlık masrafları içindir.

158. Hükümet, yapılan masrafların kanıtlanamadığını belirtmiştir. Çeviri masraflarının abartıldığını da öne sürmüştür.

159. Hakkaniyet temelinde karar veren ve başvuranın dile getirdiği iddiaların ayrıntılarını göz önünde bulunduran Mahkeme, başvurana her türlü Katma Değer Vergisi ile birlikte 21,500 Pound verilmesini, bu tutardan Avrupa Konseyinden alınan 13,445 Fransız Frangı tutarındaki yasal yardımın düşülmesini ve kalan miktarın başvuranın temsilcisinin İngilteredeki banka hesabına yatırılmasını kararlaştırmıştır (cf. Scozzari ve Giunta-İtalya [GC], 39221/98, 13.7.2000, § 258).

D. Temerrüt Faizi

160. Mahkeme'nin edindiği bilgilere göre, bu kararın verdiği tarihte İngiltere'deki yasal faiz oranı yıllık % 7,5'tir.

BU SEBEPLERLE MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. Sözleşme'nin 3. maddesinin *ihlal edildiğine*,
2. Sözleşme'nin 8. maddesiyle 1 No'lu Protokolün 1. maddesinin *ihlal edildiğine*,
3. Sözleşme'nin 13. maddesinin *ihlal edildiğine*,
4. Sözleşme'nin 14. ve 18. maddelerinin *ihlal edilmediğine*,
5. Davalı Devlet'in Sözleşme'nin 25/1 maddesi uyarınca üstlendiği yükümlülüklere *uymadığına*,
6. (a) Davalı Devlet'in başvurana aşağıdaki miktarları **ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden** Türk Lirasına çevrilmek suretiyle üç ay içinde *ödemesine*,
 - (i) Maddi tazminat tutarı olarak 12.000 (onikibin) İngiliz Sterlini,
 - (ii) Manevi tazminat tutarı olarak 10.000 (onbin) İngiliz Sterlini;(b) üç aylık süre sonunda yapılan ödemeler için, ödeme tarihine kadar yıllık % 7.5 basit faiz uygulanmasına;
7. (a) Davalı Devlet'in, başvuranın temsilcisine, harcama ve masraflar için, temsilcinin İngiltere'deki Sterlin hesabına, bu kararın verildiği tarihteki döviz kuru üzerinden İngiliz Sterlinine çevrilerek 13.445 Fransız Frangı'nın düşülüp, yansıtılabilecek KDV ile birlikte 21.500 İngiliz Sterlini'nin üç ay içinde *ödemesine*,
 - (b) üç aylık süre sonunda yapılan ödemeler için, ödeme tarihine kadar yıllık % 7.5 basit faiz uygulanmasına;
8. Başvuranın adil tatmine ilişkin diğer taleplerinin *reddine*,

KARAR VERMİŞTİR.

İngilizce verilen işbu karar, 16 Kasım 2000 tarihinde İçtüzüğü'nün 77/2 ve 77/3 hükümleri uyarınca yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Erik Fribergh
Sekreter

Andras Baka
Başkan